

FORSVARET
Forsvarets høgskole

Sikkerhetspolitiske dilemmaer

En studie av amerikansk sikkerhetsstrategi og betydningen
for Norge

Petter Gulling

Masteroppgave
Forsvarets høgskole

vår 2021

Forord

Denne oppgaven er skrevet som en del av Master i militære studier ved Forvarets høgskole 2019-21. Som offiser i Forsvaret er det et privilegium å få muligheten til å fordype seg i et tema som interesserer, samtidig som det er relevant i eget arbeid.

Jeg vil først og fremst takke min familie for å holde ut med en tidvis litt frustrert og mentalt fraværende kar på hjemmekontor. Mine tre der hjemme minner meg på at det finnes viktigere ting enn ubåter, stormakter og sikkerhetspolitikk.

En takk fortjener også de fire jeg har intervjuet i dette masterprosjektet. Rune Jakobsen, Haakon Bruun-Hanssen, Svein Efstad og Eric Severseike gav meg innsikt i problemstillingen jeg ikke kunne fått på annen måte.

Jeg vil også rette en takk til min veileder Håkon Lunde Saxi for å holde ut med mitt tidvis ustrukturerte arbeid. Han har bidratt til å samle tanker og tråder, og ikke minst gitt råd og tilbakemeldinger som har sørget for å sette alt sammen til en masteroppgave. Jeg vil også takke Karsten Friis og hans gruppe ved NUPI for kommentarer og innspill på problemstilling og retning underveis i arbeidet. Hospiteringen dette halvåret ble torpedert av COVID, men jeg takker for at en junior har fått mulighet til å diskutere på seniornivå.

Kombinasjonen av arbeid og studier er ikke å anbefale. Nå er det godt å være ferdig.

Sammendrag

Denne studien analyserer amerikansk sikkerhetsstrategi og hvorvidt denne påvirker deres operasjoner i norske nærrområder. Videre analyseres betydningen dette har for småstaten Norge, og hvilke handlingsalternativer som kan være aktuelle. Studien benytter historiske eksempler for å analysere kontinuitet og endring i amerikanske og norske valg. Metoden som anvendes er kvalitativ, med dokumentstudier og intervjuer for innsamling av empiri. Teorien som benyttes er avskrekking og sikkerhetsdilemma.

Resultatene viser at amerikanernes ønske om å være operasjonelt uforutsigbare, står i kontrast til Norges mål om å være en garantist for stabilitet og forutsigbarhet. Manglende kontinuitet i viktige stillinger i det amerikanske forsvarsdepartementet, fører til autonomi for operasjoner og utvikling for militære ledere i de amerikanske væpnede styrkene. Dette kan være en betydelig utfordring for Norge, hvis utviklingen med amerikansk isolasjonisme fortsetter. Studien viser også at et bytte av personell i militære lederstillinger sommeren 2019, fikk betydelig innvirkning på deres operasjoner i norske nærrområder. Hvem som leder kan føre til endringer, selv om de overordnede strategiske føringene står fast. Norske politiske ledere på høyeste nivå har blitt utfordret av dette. Undersøkelsene viser at valget om norsk deltakelse i amerikanske operasjoner i Barentshavet i september 2020, kan endre hvordan russerne skiller mellom norske og amerikanske enheter. Dette kan påvirke norske enheters operasjonsbetingelser på en negativ måte. Studien tar også for seg utviklingen i amerikanske maritime konsepter, og viser at disse kan få betydning for forhåndslagring og operasjoner i våre nærrområder. Studien konkluderer med at amerikanernes behov for å fornye styrkene for å møte fremtidens utfordringer er positivt for Norge, selv om det i perioder kan føre til redusert tilstedeværelse.

Avslutningsvis skisseres ulike handlingsalternativer for småstaten Norge. Fortsatt balansepolitikk mellom avskrekking og beroligelse diskuteres mot muligheten for tettere integrasjon med amerikanske styrker og planer. I tillegg viser resultatene at tiltak som supplerer den transatlantiske støtten for å redusere risiko bør gjennomføres.

Nøkkelord: Norge, USA, sikkerhetsstrategi, avskrekking, beroligelse, integrasjon, avskjerming, entrapment, abandonment, sikkerhetsdilemma, NSS, NDS, NMS, Force Design, DFE, GMO, JAM-GC, DMO, LOCE, EABO, forsvarskommisjon

Summary

This thesis aims to analyze US security strategy and to which extent this affects American operations in Norway and neighboring areas. Its significance and implications for the small state of Norway's choices and resulting courses of action is also analyzed. Historical examples are utilized to investigate continuity and change in American and Norwegian strategic choices. The applied method of analysis is qualitative, utilizing document studies and interviews for collecting empirical data. The theory used is deterrence and security dilemma.

The findings show that the US intention to be operationally unpredictable contrasts the Norwegian goal of being a guarantor of stability and predictability. The lack of continuity in key positions in the US Department of Defense, leads to increased autonomy for operations and development for military leaders in the US Armed Forces. This can be a significant challenge for Norway. The thesis also shows that changes amongst senior military leaders during the summer of 2019 induced a significant impact on US operations in The High North. Conclusively, changes in leadership may alter the *modus operandi*, although overall strategic guidelines remain unchanged. This challenges Norwegian political leaders at the highest level. The finding indicate that the Norwegian choice to participate in American operations in the Barents Sea in September 2020 may change how the Russians differentiates between Norwegian and American units. This can affect Norwegian units' operating conditions in a negative way.

The thesis also addresses developments in US maritime concepts, and shows that these may impact pre-storage and operations in Norway. The thesis discusses how the American efforts to modernize their forces, are positive for Norway. Even though it may at times lead to a reduced presence in our area of interest.

Finally, various alternatives for the small-state of Norway are identified. Continued policy of balance between deterrence and reassurance conflicting the possibilities related to closer integration with US forces and plans, is discussed. In addition, the findings show that measures to supplement transatlantic support to reduce risk, needs to be implemented.

Innhold

1 Innledning	1
1.1 TEMA OG PROBLEMSTILLING	1
1.2 DISPOSISJON	2
1.3 AVGRENSNINGER	2
1.4 VIKTIGE BEGREPER	3
2 Metode	5
2.1 KILDER OG DOKUMENTSTUDIER	5
2.2 INTERVJU SOM METODE	6
2.3 ANALYSE	7
2.4 KRITIKK	7
3 Teori	8
3.1 AVSKREKKING	8
3.2 SIKKERHETSDILEMMA	9
4 Problemforståelse	10
4.1 AMERIKANSKE STRATEGIER	10
4.1.1 National Security Strategy (NSS)	11
4.1.2 National Defense Strategy (NDS)	12
4.1.3 National Military Strategy (NMS)	12
4.2 NORGE SOM EN DEL AV DET ATLANTISKE FORSVARSPROBLEMET	13
4.2.1 Joint Concept for Access and Maneuver in the Global Commons (JAM-GC)	13
4.2.2 Distributed Maritime Operations (DMO)	14
4.2.3 Littoral Operations in a Contested Environment (LOCE)	15
4.2.4 Expeditionary Advance Base Operations (EABO)	16
4.3 DAGENS FORUTSETNINGER FOR DE SELVPÅLAGTE BEGRENSINGENE	16
4.4 RUSSISK VIJLE OG EVNE	18
5 Drøfting	19
5.1 HVORFOR NORDOMRÅDENE?	20
5.2 GREAT POWER COMPETITION (GPC)	21
5.2.1 Competition Continuum	24
5.3 DYNAMIC FORCE EMPLOYMENT (DFE)	26
5.4 GLOBAL OPERATING MODEL; CONTACT, BLUNT, SURGE AND HOMELAND	28
5.5 SIV-MIL RELASJONER	30
5.6 OPERASJONER	31
5.6.1 Stormaktsrivaliseringens betydning for beroligelse og avskjerming	33
5.7 UTVIKLING AV STYRKENE	36
5.7.1 Endret operasjonskonsept	37
5.7.2 Beredskap og utvikling	39
5.7.3 Materiell og forhåndslagring	40
5.7.4 Logistikkbehov og vertslandsstøtte	41
5.7.5 Eskaleringskontroll	42
5.8 NORSKE ALTERNATIVER	43
6 Konklusjon	45
6.1 VIDERE FORSKNING	47

1 Innledning

Siden Norge gikk inn i det vestlige sikkerhetssamarbeidet etter den andre verdenskrig har USA hatt stor betydning for forsvaret av Norge. Det norske forsvaret ble i etterkrigstiden bygd opp med amerikansk våpenhjelp, og den utvidede avskrekking levert av amerikanske atomvåpen og konvensjonell evne var Norges viktigste sikkerhetsgaranti (Børresen, Gjeseth & Tamnes, 2004; Tamnes, 1997; Tamnes & Eriksen, 1999). Norge arbeidet hardt med invitasjonspolitikken på 2000-tallet, og Nærområdeinitiativet fra 2008 er et viktig eksempel på dette (Haraldstad, 2014). I etterkant av Russland annekasjon av Krim, involvering i Øst-Ukraina og valgpåvirkning i vesten er tradisjonelle begrep som kollektivt forsvar, avskrekking og stormaktsrivalisering igjen aktuelt. I de siste par årene har vi sett endringer i amerikanske operasjoner i norske nærområder, og diskusjonen rundt de tradisjonelle begrepsparene avskrekking og beroligelse, integrasjon og avskjerming er tilbake. Den amerikanske konvensjonelle overlegenheten er mindre enn før. Nye ubåter, missiler og utvikling i strategi og operasjonskunst truer amerikansk evne til å projisere makt globalt. Denne evnen er viktig for å kunne støtte allierte, og garantere for deres sikkerhet. Den amerikanske nasjonale sikkerhetsstrategien fra 2017 stadfester stormaktsrivalisering som viktigst for deres sikkerhet i årene som kommer. Dette har ført til påfølgende strategier fra politisk og militær ledelse i det amerikanske forsvaret. Dette igjen fører med seg utstrakt analyse og utvikling i forsvarsgrenene. Hva står det egentlig i disse dokumentene, og har dette fått noen betydning for det vi ser av deres operasjoner i norske nærområder? Hvordan påvirker dette småstaten Norge, og hvilke handlingsalternativer finnes i møte med amerikansk utvikling?

1.1 Tema og problemstilling

Jeg ønsker derfor å se på hva amerikansk strategi egentlig sier, og hvorvidt strategien fører til konkrete observerbare endringer i våre nærområder. Jeg ønsker videre å undersøke hvordan dette påvirker Norge, og hvilke handlingsalternativer småstaten Norge har. Jeg har derfor formulert følgende problemstilling:

«Hvordan påvirker amerikansk sikkerhetsstrategi deres operasjoner i Norges nærområder? Hvilke valg vil Norge bli stilt overfor i tiden som kommer?»

For å konkretisere og avgrense drøftingen av den overordnede problemstillingen er følgende konkrete forskningsspørsmål utarbeidet:

Forskningsspørsmål:

1. Hvilke endringer innvarsler styrende amerikanske dokumenter, og underbygges dette av observerte endringer i norske nærrområder?
2. Hvordan påvirker dette Norge?
3. Hvilke handlingsalternativer har småstaten Norge?

1.2 Disposisjon

Denne studien består av et kort introduksjonskapittel og 5 påfølgende kapitler for å besvare den skisserte problemstillingen. I kapittel 2 presenteres metoden som er valgt for studien. I kapittel 3 gjennomgås teorigrunnlaget med hovedfokus på avskrekking og sikkerhetsdilemma. Dette benyttes videre for å analysere grunnlaget for Norges historiske valg i sikkerhets- og forsvarspolitikken, samt som referanse for drøftingen av problemstillingen og forskningsspørsmålene. I kapittel 4 redegjøres det for de amerikanske strategiene, og de militære konseptene som benyttes videre i drøftingen av amerikanske operasjoner og utvikling. Kapittelet fortsetter med en redegjørelse av Norge som en del av det atlantiske forsvarsproblemet, og elementer av kontinuitet og endring i forutsetningene for de selvplagte begrensningene. Som et grunnlag for videre drøfting blir en forståelse av russisk vilje og evne til å benytte militærmakt presentert. I kapittel 5 er drøftingen av forskningsspørsmål 1 og 2 gjennomført samlet rundt ulike tema utledet fra de amerikanske strategiene. Disse temaene er stormaktsrivalisering, begrepene Dynamic Force Employment (DFE) og Global Operating Model (GMO), sivil-militære relasjoner, operasjoner og utvikling av styrkene. Avslutningsvis drøftes forskningsspørsmål 3, hvilke handlingsalternativer småstaten Norge har, sett i lys av de foregående konklusjonene. Studien avsluttes med en konklusjon og forslag til videre forskning.

1.3 Avgrensninger

Denne studien tar utgangspunkt i amerikansk sikkerhetsstrategi. Strategien benytter seg av alle statens kilder til makt. Disse undersøkelsene ser kun på de militære maktmidlene. Analysen er avgrenset til maritime konsepter. Dette er valgt da geografien, koblingen til amerikansk evne til maktprojeksjon til Europa og historiske bånd til US Navy og USMC gjør dette naturlig. Jeg har valgt å se på USA, selv om NATO og andre nasjoner også ville fylt ut bildet bedre. Disse omtales enkelte steder i drøftingen, men presenteres ikke i detalj. I utvalget av intervjuobjekter har jeg valgt å holde meg innenfor det epistemiske samfunnet som rådgir politiske beslutningstakere. Jeg vurderte å intervju politikere, men jeg valgte heller å intervju offiserer fra USA og Norge, samt en byråkrat fra Forsvarsdepartementet. Innsikten i de konkret og observerbare følgende antas å være bedre hos disse. I teorijennomgangen

har jeg valgt å presentere kun det jeg mener er viktigst for min problemstilling, nemlig avskrekking og sikkerhetsdilemma. Jeg har forutsatt at leseren ikke trenger presentasjon av grunnleggende begreper som realisme og liberalisme, og heller ikke historien med offshore balancing, containment og det unipolare øyeblikket etter den kalde krigens slutt.

1.4 Viktige begreper

Anti Access/Area Denial (A2/AD) er et begrep som på tidlig 2000-tallet ble introdusert for å beskrive situasjonen mellom Kina og USA i Asia (Dalsjö, Berglund & Jonsson, 2019, s. 15). Dette er et vestlig begrep som ikke benyttes i russisk doktrine eller militær diskurs (Abenheim & Russell, 2019, s. 5). Anti Access beskriver evnen til å hindre en motstanders kapasiteter tilgang til et område i de fysiske domene luft, sjø og land. Area Denial innebærer at å oppholde seg i et område innebærer stor risiko (Giles & Boulegue, 2019). Dette vil påvirke hvilke egenskaper styrker må ha for å kunne operere på land, i lufta eller på sjøen innenfor en motstanders etablerte nektelsessystemer.

Sjønektelse er en tilstand som eksisterer når en kan nekte en motstander bruk av et område, uten nødvendigvis selv å være i stand til å kontrollere dette. Slike operasjoner er tradisjonelt delt inn i ubåtoperasjoner, overflateoperasjoner, luftoperasjoner og mineinnsats (Forsvarsstaben, 2015). Gitt dagens utvikling med økende rekkevidde for missilsystemer, og redusert virkning av mottiltak er etablert sjønektelse vanskelig å trenge gjennom for maktprojeksjon selv for verdens sterkeste militærmakt (Abenheim & Russell, 2019).

Sjøkontroll er en tilstand som eksisterer når det med en kjent og akseptert risiko, og innenfor gitte begrensninger i grad, tid og rom, foreligger tilstrekkelig handlefrihet til å kunne sikre egen bruk av et område, og – om nødvendig – nekte en motstander dette. Etablering av sjøkontroll er ikke å anse som en erobring i fysisk forstand. Verdien av sjøkontroll ligger i at den muliggjør maktprojeksjon. Dette er en forutsetning for større amerikanske forsterkninger til Norge enn det som kan komme luftveien (Forsvarsstaben, 2015).

Avskrekking innebærer at en annen part avstår fra handling gjennom en eksplisitt eller implisitt trussel om sanksjoner eller straff (Snyder, 2015, s. 9). Dette omhandler statens maktmidler som mest effektive i beskyttelse av nasjonen når de ikke benyttes direkte. Dette er det som Schelling kaller "The diplomacy of violence" (Schelling, 2020, s. 1-32).

Selvpålagte begrensninger er en samlebetegnelse for begrensninger Norge har lagt for alliert tilstedeværelse, baser og øving i Norge i fredstid. Eksempler er Basepolitikk, Atompolitikken,

Finnmarksbegrensingene og Anløpspolitikken (Forsvarsdepartementet, 2020a, s. 22). De har sitt utspring i Baseerklæringen av 1949, men er oppdatert jevnlig siden den gang. Allerede i 1951 presiserte Norge at basepolitikken ikke var til hinder for «militære anlegg» som skulle sikre at Norge kunne «ta imot og underholde på effektivt vis allierte stridskrefter som overføres til Norge», eller for «allierte samøvinger eller [...] kortvarige besøk» (Hilde, 2019, s. 66).

Begrepsparet avskrekking og beroligelse ble introdusert av Johan Jørgen Holst i 1966 (Holst, 1966, s. 465). Dette beskriver Norges evne til å avskrekke fiendtlige aktører gjennom egen militær evne, eller gjennom allierte og samtidig berolige ikke-allierte gjennom dialog, diplomati og åpenhet. I samme tidsperiode ble det i NATO satt i gang et arbeid for å se på hvordan forholdet til Sovjetunionen skulle håndteres fremover. Arbeidsgruppen ble ledet av den tidligere belgiske utenriksministeren Pierre Harmel. I denne rapporten ble todelingen deterrance/detantè benyttet (Harmel, 1967). Dette viser at behovet for gode relasjoner østover ikke er noe spesielt for oss, men også noe som NATO har hatt med seg også før utvidelsene østover etter Sovjetunionens fall.

Begrepsparet integrasjon og avskjerming ble introdusert av Rolf Tamnes (Tamnes, 1986). Der avskrekking og beroligelse handler om forholdet til Norges nabo i øst, beskriver dette hvordan staten skal balansere sitt forhold til sine allierte. Integrasjon hadde som mål å binde de allierte til forsvaret av Norge. Avskjermingen hadde i tillegg til de selvpålagte begrensingene et mål om norsk deltakelse og kontroll i NATO kommandostruktur med Norge som innsatsområde.

Global Commons defineres i amerikansk doktrine som områder i luft, sjø, verdensrommet og i cyberspace som ikke tilhører en enkelt stat. Landdomenet er ikke en del av «The global Commons» da alle bebodde landområder hører til en stat eller myndighetsorgan i en eller annen form (Hutchens, Dries, Perdew, Bryant & Moores, 2017). Uhindret bruk av «the global commons» er en målsetning for amerikansk strategi, og en oppgave som søkes løst med statens samlede maktmidler. Dette inkluderer bruken av de væpnede styrkene for å sikre muligheten til maktprojisering globalt.

Littoral er et begrep som er viktig for de amerikanske doktrinene, og også for å beskrive de utfordringene Norge har i nordområdene som nabo til Russland. Littorals kan oversettes med «kystnært» og omfatter de områdene på sjøen som må kontrolleres for å understøtte operasjoner på land. I tillegg omfatter det de områdene på land som kan domineres fra sjøen. Moderne sensorer og effektorer, både land- og fartøysbaserte, fører til at littorals kan defineres flere hundre kilometer inn på land (USMC, 2017, s. 4). For Norge vil dette bety det aller meste av landområdene. Littorals defineres i amerikansk fellesoperativ doktrine som en del av det maritime domenet (JCOS, 2018). Sammen med

Russlands militære styrker i norske nærområder på Kola som i stor grad er maritimt orientert, underbygger dette Norge som en del av et maritimt forsvarsproblem i amerikanske øyne.

2 Metode

En metode kan defineres som en planmessig fremgangsmåte for å nå et bestemt mål (Grønmo, 2004, s. 27). Metoden som benyttes i denne studien for å svare på den overordnede problemstillingen og de konkrete forskningsspørsmålene er tredelt. Selv om problemstillingen omhandler pågående endringer, er ikke problemstillingene nødvendigvis unike for nåtiden. Jeg har derfor valgt å starte min undersøkelse med en gjennomgang av hvordan den samme problemstillingen påvirket Norge under den kalde krigen. Jeg vil deretter benytte dokumentanalyse for å analysere skriftlige kilder. Dette omfatter flere ulike kildenivåer. For å innhente forståelse som ikke er åpent tilgjengelig, har jeg valgt intervjuer med utvalgte informanter med unik innsikt i problemstillingene som en tredje innfallsvinkel på problemstillingen. En slik triangulering med ulike metoder bidrar til en mer helhetlig analyse. Dette er ment å bidra til bedre validitet (Creswell & Miller, 2000).

Selv om jeg benytter en historisk forankring for mine undersøkelser, er dette ment som en case-studie av dette problemet, akkurat nå. Det er derfor ikke et mål å generalisere eller overføre funnene jeg gjør til andre situasjoner. Ekstern validitet, det vil si overføring av mine konklusjoner til andre situasjoner, er derfor ikke en målsetning for denne studien (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2010, s. 200). På den annen side benytter jeg historisk forankring for min undersøkelse gjennom å se på likheter med tidligere perioder med lignende utfordringer. Dette for å vise at utfordringene ikke er helt nye, selv om historien aldri gjentar seg. Historisk forankring og teori, kombinert med dokumentanalyse samt innsamling av egen empiri skal gi meg en forutsetning for å drøfte mine forskningsspørsmål. Jeg benytter for tiden for å bedre forstå nåtiden. I samfunnsvitenskapelig forskning er det et mål å integrere teori og empiri for å forstå fenomenet som undersøkes (Johannessen et al., 2010, s. 52). Dette er målsetningen for det undersøkelsesopplegget jeg har valgt. Samlet skal dette bli en historisk informert case-studie som baserer seg på dokumentstudier, samt intervjuer for innsamling av empiri.

2.1 Kilder og dokumentstudier

Dokumentstudier er en systematisk gjennomgang av dokumenter. Hensikten er å analysere dokumentenes innhold sett opp imot problemstillingen som skal undersøkes (Bowen, 2009, s. 27). Dokumentstudier har også en viktig funksjon som innledende forståelse for en problemstilling, og gjennom dette bidra til utvelgelse av informanter og innhold i intervju. Dokumentene kan også ses på med nye øyne i etterkant av intervjuene, hvis disse har gitt informasjon som endrer forutsetninger og

forståelse. Jeg benytter flere nivåer av dokumenter for å bygge et grunnlag for problemforståelse. Primærkilder som offentlige dokumenter, militære doktriner og konsepter er basisen for min undersøkelse. Jeg har i tillegg benyttet intervjuer som må anses som en primærkilde. For nasjonale strategier som den amerikanske nasjonale sikkerhetsstrategien, er det ikke tilstrekkelig å forholde seg kun til primærkilden for å forstå innholdet. Den må settes i en kontekst som omfatter forståelse av politiske, teknologiske og ideologiske forhold som påvirker innholdet. Forskningsartikler, rapporter fra tenketanker og den offentlige debatten om en slik primærkilde, gir en dypere forståelse. Jeg har derfor benyttet en rekke slike sekundærkilder i mitt arbeid. For utvidet forståelse av utviklingen i USMC og deres konsepter har jeg også korrespondert med forfatteren av konseptet Expeditionary Advance Base Operations (EABO) tidligere oberst Arthur Corbett ved Marine Corps Warfighting Laboratory. Dette gav forståelse rundt utviklingen som jeg ikke klarte å tilegne meg gjennom åpne kilder. Dessverre døde han før den endelige utgivelsen av EABO som doktrine, og jeg fikk ikke spurt om sitering av personlig kommunikasjon i denne oppgaven. Den siste utgitt versjonen av konseptet EABO er av marinekorpset tilegnet han (Navy, 2021).

2.2 Intervju som metode

Intervjuene ble gjennomført som semistrukturerte intervjuer. Grunnet utvalget kan disse klassifiseres som eliteintervjuer (Dalen, 2004). Det ble i forkant av datainnsamlingen varslet til Forsvarets Forskningsnemnd. Det ble vurdert at ettersom ingen av intervjuobjektene var stadig tjenestegjørende i Forsvaret, og det kun ble benyttet åpent tilgjengelige kilder, var godkjenning ikke nødvendig. Prosjektet ble meldt til NSD, og godkjenning for innsamling, lagring og sletting av data ble innvilget. Valg av intervjuobjekter for min undersøkelse ble gjort basert på hvem som kunne bidra til å belyse min problemstilling på best mulig måte. Jeg endte opp med en byråkrat i Forsvarsdepartementet (FD), tidligere Forsvarssjef, tidligere sjef Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH) og den amerikanske Forsvarsattacheen i Norge. Jeg valgte bevisst norske offiserer som ikke lenger satt i sine viktige stillinger. Min vurdering var at de da har en større mulighet til å si sin mening, fremfor å være bundet av lojalitetsplikten som sivile-militære relasjoner i et demokrati bygger på. Dette er også et argument for å velge en annen amerikansk offiser som ikke er bundet av politisk vedtatte holdninger fra Washington. Dette ble vurdert som vanskelig å gjennomføre i praksis. Kombinasjonen mellom sivilt embetsverk i FD, norske og amerikanske offiserer er ment å gi dyptgående innsikt i det miljøet hvor disse spørsmålene diskuteres, og hvor råd til de politiske beslutningstakerne dannes. Det ble vurdert å intervju politikere fra regjering eller opposisjon, men dette ble tidlig forkastet. Gitt problemstillingen var faren for runde og politiserte svar overhengende. Innsikten i de faktisk gjennomførte operasjonene anses også bedre i FD og blant ledende militære beslutningstakere. Det

epistemiske samfunnet med innsikt i disse spørsmålene er av begrenset størrelse, og jeg har valgt å holde meg innenfor dette.

Intervjuguiden ble utformet etter en gjennomgang av både historien for det bilaterale samarbeidet med USA og de styrende dokumentene. Spørsmålene ble delt inn i ulike kategorier. Hvilke spørsmål fra hver kategori jeg benyttet ble tilpasset til hvilken erfaring og bakgrunn intervjuobjektet hadde, selv om de samme forskningsspørsmålene ble forsøkt belyst. Noen dager i forkant av intervjuene, ble det sendt frem en intervjuguide til intervjuobjektene for forståelse for mine undersøkelser og deres forberedelse. Det var et bevisst valg å gjøre dette, da jeg ville unngå at spørsmål kom overraskende på. Dette kunne ført til at intervjuobjektene raskt ville måtte ta beslutninger om hva de kunne si, og hvilke opplysninger som kunne være taushetsbelagt eller dekket av sikkerhetslovens graderingsbestemmelser. Planen var å gjennomføre alle intervjuene som fysiske møter. Pandemien førte til at to av intervjuer ble gjennomført digitalt og to ved fysisk møte. Det var tydelig forskjell mellom disse to måtene å gjennomføre på. Ved fysisk møte ble intervjuene lengre, og dialogen bedre. Det var lettere å følge opp interessante utsagn underveis, og dette førte til en dypere innsikt i problemstillingene fra intervjuobjektens ståsted. En annen fordel med fysiske intervjuer var at intervjuobjektene også benyttet muligheten til å gi sine meninger og synspunkter på relevansen av selve problemstillingen, basert på deres velinformerte forforståelse fra sine ledende posisjoner.

2.3 Analyse

Jeg har i etterkant av intervjuene delt funnene inn i kategorier. Jeg har deretter triangulering mellom dokumentanalyse, intervjuer og en historisk forankring for kontroll mot tidligere valg. Jeg har sett på hva som faktisk står i dokumentene og sammenlignet med det som faktisk har skjedd, dokumentert gjennom observerbare endringer i medieoppslag i åpne kilder eller svar fra intervjuobjektene. Jeg har også kontrollert dette mot valg og vurderinger gjort i tidligere perioder. Dette har jeg gjort i den hensikt å identifisere kontinuitet og endring i de amerikanske vurderingene og valgene de har tatt. I tillegg kan norske valg og prioriteringer, også vurderes mot tidligere. Jeg har benyttet dette for å bestemme hvilke hovedkategorier jeg ville drøfte problemstillingen og forskningsspørsmålene rundt.

2.4 Kritikk

Jeg som offiser er formet av min militære utdanning og erfaring. Dette kan gjøre at mitt utgangspunkt for å drøfte problemstillingen ikke er distansert nok. I min nåværende jobb har jeg også tilgang til graderte kilder som kontinuerlig situasjonoppdateringer og vurderinger fra Etterretningstjenesten. Jeg har vært bevisst dette i arbeidet med oppgaven og benytter trianguleringen av observasjoner, intervjuer og historisk forankring for å unngå at drøftingen blir i for stor grad farget av min

tjenestebakgrunn og utdanning. Hoveddelen av mine skriftlige kilder er også amerikanske. På den siden av Atlanteren har jeg ikke tilganger eller innsikt som ikke er tilgjengelig for alle.

3 Teori

I denne oppgaven vil jeg benytte teori om avskrekking og sikkerhetsdilemma som et rammeverk for å forstå dynamikken i trekantforholdet mellom USA, Russland og småstaten Norge. Norges politikk etter vi gikk inn i NATO er fundamentert på sikkerhetsgarantien fra USA og den utvidede avskrekkingen dette gir. Samtidig har Norge som mål å hindre at et sikkerhetsdilemma skal utspille seg mellom stormakter i våre nærområder. Balansopolitikken mellom avskrekking og beroligelse har dette som en del av sitt rasjonale. USA vurderer hvordan de skal oppnå sine målsetninger basert på Net-Assessment vurderinger av styrker og sårbarheter hos seg selv og motstanderen (Selvaag, 2020). Virkemidler for avskrekking, vurderes mot hvilke konsekvenser dette har på kort og lengre sikt. Det er i dette landskapet mellom stormakters vurdering av styrker og sårbarheter, muligheter og begrensinger at norsk sikkerhets- og forsvarspolitikkk kontinuerlig må tilpasses for å nå sitt mål.

3.1 Avskrekking

Etter to verdenskriger med katastrofale ødeleggelser og menneskelige lidelser bla det å unngå de mest voldelige formene for krig det viktigste målet. Gjennom utviklingen av atomvåpen og kampen mellom to supermakter gikk avskrekking fra å være et virkemiddel av mange, til å bli hovedmålsetningen for de militære styrkene (Morgan, 2012, s. 86-87). Avskrekking kan defineres som det å hindre eller begrense noen i det internasjonale systemet, vanligvis en nasjonalstat, fra å gjennomføre uønskede handlinger som for eksempel et væpnet angrep (Mazarr, 2018, s. 2). Dette i motsetning til begrepet "compellence" eller på norsk tvangsdiplomati, som omhandler å få motstanderen til å handle basert på de samme (Schelling, 2020). Avskrekking kan deles inn i avskrekking ved nektelse eller avskrekking ved straff, samt direkte eller utvidet avskrekking (Mazarr, 2018). Avskrekking gjennom nektelse fungerer hvis motstanderes anser det som umulig eller usannsynlig å oppnå sine målsetninger gjennom handling. Avskrekking gjennom straff baserer seg på trusselen om avstraffelse gjennom våpenmakt, særlig atomvåpen, eller andre virkemidler som sanksjoner, hvis en motstander handler (Snyder, 1959). Direkte avskrekking omhandler en stats handlinger for å hindre angrep mot eget territorium. Utvidet avskrekking dekker det samme, men for et tredjeland eller en allianse. Et eksempel på dette fra den kalde krigen er USA som gjennom direkte avskrekking hindret et sovjetisk kjernefysisk angrep på USA, men også i tillegg hindret et konvensjonelt angrep på NATO-allierte i Europa gjennom en utvidet avskrekking (P. Huth & Russett, 1988; P. K. Huth, 1988). I tillegg kan også generell avskrekking som er pågående over tid, skilles fra handlinger som er forbundet med avskrekking av en

motstander i en konkret pågående situasjon eller krise. Avskrekking med militærmakt som er en relativt snever definisjon, kan også utvides til å omfatte andre av statens maktmidler som økonomiske-, diplomatiske- eller informasjonsvirkemidler.

Felles for alle disse ulike delene av begrepet avskrekking, er at effekten er vanskelig å måle. Persepsjonen av motstanderens evne er overordnet den reelle evnen (Jervis, 1983). Det betyr at en stats persepsjon kan føre til handlinger hvor det er åpenbart at sannsynligheten for å vinne eller oppnå sine målsetninger er minimale. Denne alltid tilstedeværende faren for at avskrekking kan feile, fører til at stater søker å opprettholde evne til å forsvare seg mot de truslene som andre stater utgjør. Ettersom sannsynligheten for et militært angrep aldri bli null, vil evne til mottiltak mot en mulig motstanders trusler være dimensjonerende for et lands forsvar. Mazarr har identifisert 3 forutsetninger for at avskrekking skal lykkes (Mazarr, 2018, s. 8-9). Disse er en aggressors nivå av motivasjon, hvorvidt målene for avskrekkingen og hvilke handlinger den forvarende part vil foreta seg er klarlagt og til slutt at aggressoren er overbevist om at forsvareren har både evne og vilje til å følge opp truslene med faktisk handling.

3.2 Sikkerhetsdilemma

Begrepet sikkerhetsdilemma ble først introdusert av John Herz i 1950 (Herz, 1950). Det beskriver handlinger fra en stat som er ment å øke egen sikkerhet, fører til handlinger fra andre stater, som til ender opp med reduser i stedet for økt sikkerhet for staten som gjennomførte den originale handlingen. Investeringer i nye kapasiteter eller modernisering av materiell hos motstanderen ses på som aggressive, heller enn defensive handlinger, samtidig som egne handlinger i samme gate er utelukkende defensive (Glaser, 1997). Dette bygger på en realisme tankegang om at det i det internasjonale systemet ikke finnes et monopol på makt. Dette fører til at alle stater vil arbeide for å maksimere egen makt for å sikre seg selv. Denne dynamikken som Jervis kalte "Spiral Model" baserer seg på mistro om andre staters intensjoner, og fører til at stater som søker sikkerhet for seg selv bare oppnår økt konkurranse og forverrede politiske relasjoner (Jervis, 1978). En spillteoretisk forklaring på dette er at hvis aktør A rustet opp, kan dette føre til at aktør B også rustet opp. Aktør B kan også se at den eneste sjansen de har til å vinne ved en eventuell konfrontasjon er å angripe først, og helst før aktør A har bygd opp sin kapasitet. Spillteori benyttes også av Snyder for å vise hvordan logikken rundt alliansedannelser fungerer (Snyder, 1984, s. 463). Ved en deltakelse i allianser ønsker vi å være i den sterkeste, og oppnå mest mulig fordeler gjennom dette. Han argumenterer videre at stater i allianser og har både generelle og spesifikke interesser. Generelle er de som kommer fra dynamikken i det internasjonale systemet og den geografiske posisjonen staten har. De setter søkelys på å opprettholde eksistens og posisjon i det internasjonale systemet. De spesifikke kan også handle om dette, men kan

i tillegg ha ideologiske, etniske og økonomiske grunner for sine handlinger. En allianse vil derfor ha størst evne til samhandling hvis det er samsvar i både de generelle og de spesifikke interessene (Snyder, 1984, s. 464). Innad i allianser kan også stater oppleve det Snyder kaller abandonment og entrapment. Abandonment beskriver risikoen en stat alltid vil bære for hvis konflikten eskalerer kan allierte oppgi støtten da kostnadene ved å forsvare en alliert overgår nytten. Entrapment innebærer at en stat blir dratt inn i en konflikt gjennom en alliertes interesser som man ikke eller bare delvis deler (Snyder, 1984, s. 466-467).

Som for avskrekking spiller psykologiske faktorer en viktig rolle i et sikkerhetsdilemma. Stater bygger opp forståelse av den motstående parten som farger observasjonene av den andres handlinger. Dette var tydelig under den kalde krigen mellom USA og Sovjetunionen. Det er igjen tydelig i dag, og en endring i balansen hvor den ene parten er tydelig sterkere enn sin motstander fører til ytterligere usikkerhet hos den andre (Ziegler, 2014). Det er også relevant hvilke deler av militærmakten som er likeverdig og for hvilke det er store forskjeller. For å bruke USA og Russland som eksempel er det betydelig asymmetri i konvensjonelle kapasiteter og økonomisk evne til å opprettholde disse, samtidig som de innehar mer likeverdige nukleære kapasiteter. I en slik situasjon er det ikke unaturlig at den underlegne konvensjonelle parten vil kommunisere vilje til bruk av atomvåpen hvis staten er truet.

4 Problemforståelse

Jeg vil nå presentere de viktigste amerikanske dokumentene gjennomgått i denne studien. Jeg vil deretter redegjøre for hvilken forståelse av Russland jeg legger til grunn i drøftingen. Videre presenteres nordområdene som arena for stormaktsrivalisering. Avslutningsvis diskuteres de selvpålagte begrensingenes relevans i dagens sikkerhetspolitiske landskap. Dette er samlet ment å klarlegge min forståelse av avgjørende rammefaktorer for videre drøfting av problemstillingen.

4.1 Amerikanske strategier

Oppgavens overordnede problemstilling og forskningsspørsmål bygger på en forutsetning om at de strategi- og konseptdokumentene jeg nå har presentert faktisk får påvirkning. Det produseres utallige konsepter og strategier i det amerikanske forsvaret, og langt ifra alle blir en realitet. Etter utgivelse av nye strategier fra en ny politisk ledelse, er de ulike delene av det amerikanske forsvaret opptatt av å tilpasse seg den retningen som staves ut. Det er derimot ikke sikkert at dette rekker å få effekt før kursen endres igjen. Jeg vil i drøftingen derfor både forholde meg til det som faktisk er skrevet, og det som er mulig å identifisere som konkrete endringer som har materialisert seg i våre områder. Det er sannsynlig at enkelte endringer som innvarsles i dokumentene ikke blir virkelighet, samtidig som endringer som faktisk har skjedd ikke er så lett å finne i dokumentene. Jeg vil altså ikke bare se på

konkrete endringer og hvordan dette påvirker Norge, men også hvordan amerikanske dokumenter generelt bør leses og forstås. Det er slik at amerikanske konsepter historisk har fått betydelig innvirkning på doktriner, materiell og tenkning i Norge. Et eksempel på dette er Air-Land Battle doktrinens betydning for innføringen av manøverkrigføringen som universal middel i norsk doktrine på 1990-tallet (Sæveraas & Henriksen, 2007). En slik normativ isomorfisme, hvor mindre forsvar blir utviklet i retning av de store, selv om det nødvendigvis ikke er tilpasset det mindre landets utfordringer, bør unngås (Farrell, 2005). Utviklingen er viktig å forstå, men det betyr ikke at amerikanernes løsninger kan overføres til en norsk kontekst uten betydelig vurdering og tilpasning.

4.1.1 National Security Strategy (NSS)

NSS er en strategi som utgis av den amerikanske politiske ledelsen. Den skal beskrive sikkerhetsutfordringer, og hvordan USA skal handle for å møte disse. Det rettslige fundamentet for NSS ligger i Goldwater-Nichols act fra 1987, og presidenten er pliktig til å utgi denne innen de første 150 dagene etter inntreden (Locher, 2004; Murdock, Flournoy, Williams & Campbell, 2004; Murdock & Weitz, 2005). Den skal tjene primært 5 hensikter. 1. Kommunisere Presidentens strategiske utsyn til kongressen, som en legitimering av kommende finansieringsbehov. 2. Kommunisere det samme utsynet til nasjoner, organisasjoner og befolkning globalt. 3. Kommunisere til velgere og motstandere nasjonalt for å overbevise om at presidenten evner å føre en politikk som tar hensyn til nasjonale behov. 4. Strategien skal skape intern konsensus om vedtatte rammer for videre arbeid innenfor alle deler av regjeringen i sikkerhetsspørsmål. 5. Bidra i Presidentens plan både med innhold og kommunikasjon av denne (Snider & Nagl, 1995). Denne strategien er grunnlaget for de underliggende National Defense Strategy (NDS) og National Military Strategy (NMS). Doktrine og strukturutvikling i hele det amerikanske forsvaret referer til disse dokumentene som grunnlag for hvorfor de trenger å tilpasse seg til de truslene som beskrives, og ikke minst til de truslene som får prioritet over andre.

I skrivende stund har Biden-administrasjonen allerede gitt ut en midlertidig NSS. Jeg vil likevel benytte NSS fra 2017 i videre analyse av de endringene som har skjedd de senere år. NSS 2017 stadfester at konkurranse mellom stormakter nå er den viktigste trusselen mot amerikansk sikkerhet. Dette i motsetning til den foregående hvor dette var sidestilt med kampen mot global terror (Obama, 2015). Kina er den viktigste langsiktige utfordreren, men Russland nevnes som en revisjonistisk stat som er en trussel mot amerikanske interesser og hjemlig sikkerhet. Asia prioriteres høyest, og strategien krever tiltak for å hindre kinesisk dominans med både diplomatiske-, informasjons-, militære og økonomiske virkemidler.

4.1.2 National Defense Strategy (NDS)

NDS bygger på NSS og ble utgitt i 2018. Den kommer i en gradert og en åpent tilgjengelig beskrivelse av den graderte. Denne er naturligvis mindre detaljert, men oppsummerer den veien administrasjonen som utgir den vil gå (Mattis, 2018). Kort oppsummert konkluderer strategien med at USA er i ferd med å reise seg igjen etter en periode med påstått mangel på en sikkerhetsstrategi. USAs militære fordeler forvitrer, og motstandere som Kina og Russland har benyttet perioden med kamp mot terror til å bygge sin militære evne tilpasset amerikanske sårbarheter. Foran USA ligger økende global uorden forårsaket av svekkelsen i den regelstyrte internasjonale orden, og til slutt stadfestes mellomstatlig strategisk konkurranse, ikke terrorisme, som den største utfordringen mot amerikansk sikkerhet. Begrepet "Great Power Competition" (GPC) benyttes 23 ganger på 11 sider, lethality, altså evne til å drepe og ødelegge, benyttes 13 ganger (Foster, 2019). Samtidig nevnes partnere og allierte 31 ganger. Allierte fremheves som et viktig virkemiddel i denne stormaktskonkurransen, men ikke et mål i seg selv. GPC kan vinnes gjennom integrasjon av alle statens virkemidler. USA skal være strategisk forutsigbare, men operasjonelt uforutsigbare. Dette skal oppnås blant annet gjennom det som kalles Dynamic Force Employment (DFE). Dette vil gi større handlfrihet til å prioritere styrker dit det trengs, med større kapasitet enn hvis styrkene er geografisk bundet. Det presenteres også en Global Operating Model (GOM) som beskriver hvordan den fellesoperative styrken vil bli deployert og brukt på en måte som sikrer militær evne i dag, samtidig som det frigjør kapasitet og midler for å utvikle en styrke for fremtiden. Styrkene deles inn i fire lag, contact, blunt, surge og homeland. Contact skal konkurrere under nivået for væpnet konflikt, blunt skal sinke, redusere eller nekte fiendtlig evne og aggresjon, surge skal bygge opp styrker i stand til å vinne enhver konflikt og avskrekke eskalering, mens homeland skal som navnet tilsier ha evne til å forsvare hjemlandet.

4.1.3 National Military Strategy (NMS)

NMS er som NDS bare åpent tilgjengelig som en beskrivelse av innholdet (T. J. Staff, 2018). Den ugraderte versjonen er kort og deler oppdraget de har fått gjennom NDS i 5. De væpnede styrkene skal respondere på trusler, avskrekke strategiske angrep og hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen (WMD), avskrekke konvensjonelle angrep, forsikre allierte og partnere om amerikansk støtte og til slutt konkurrere under nivået for væpnet konflikt med militære virkemidler. DFE beskrives mer inngående i denne strategien. Det skal være en måte å oppnå både beredskap for det uventede, møte styrkebehovet fra dag til dag fra alle de operative kommandoene, samt muliggjøre innovasjon og utvikling for morgendagens utfordringer. NMS skiller også mellom Force Development, som handler om å gjøre det man allerede gjør bedre, fra Force Design som skal gjøre styrkene i stand til å løse sine oppdrag på fundamentalt andre, og nyskapende måter i den hensikt å avskrekke eller slå en

motstander. En teknologisk “akselerasjon” beskrives og dette fører til et akutt behov for å utvikle styrkene og tilpasse hele organisasjonen til en ny virkelighet. En virkelighet hvor de amerikanske styrkene igjen har konkurrenter på samme nivå, det de kaller “peer” eller “near peer” competitors. For å oppnå dette må de investere i sitt personell, nye ideer og nytt materiell. Alle disse elementene finnes igjen i dokumentet for utvikling av USMC “Force Design 2030”, som følger disse prinsippene. Jeg har derfor valgt å se mer inngående på denne forsvarsgrenen.

4.2 Norge som en del av det atlantiske forsvarsproblemet

Norge arbeidet allerede på 60-tallet for en sterkere knytning til NATOS Atlanterhavskommando SACLANT i Norfolk i USA. Dette i stedet for SACEUR som i norske kretser ble oppfattet som mer interessert i utfordringene i Sentral-Europa enn den sovjetiske styrkeoppbyggingen i nord (Tamnes, 1997, s. 67). I dag så ser vi hvordan Norge er i ferd med å lykkes med det som ble startet for over 50 år siden. Den nye kommandoen som er opprettet i Norfolk på Joint Force Command nivå JFC NF, er ikke sammenlignbar med SACLANT, men kan for Norge bety en stadfestelse av Norge som en fremskutt del av forsvaret av Atlanterhavsforbindelsen. Grensene mellom det tidligere hovedkvarteret for Sentral-Europa JFC Brunsum og JFC Norfolk er ikke trukket, men det faktum at Norge er i ferd med å etablere et logistikkhovedkvarter Joint Logistic Support Group (JLSG) for Norfolk tyder på at Norge nå lykkes med det som det i årevis har blitt arbeidet for (Forsvarsdepartementet, 2020a, s. 109). JFC NF er et multinasjonalt, amerikanskledet hovedkvarter, som er samlokalisert og deler sjef med den reetablerte 2nd Fleet i US Navy. Begge disse etableringene viser at USA og NATO anerkjenner at Russisk re- og nyetablering av kapasiteter, teknologi og ambisjoner krever handling i alliansen. Norges pågående knytning mot disse amerikanske hovedkvarterene underbygger mitt valg om å se på amerikanske dokumenter som kan bidra til forståelse av deres videre utvikling i norske nærområder. Hovedkvarterene, geografien og kapasitetene er alle knyttet tett mot det maritime domenet, og jeg fokuserer derfor videre på dette i oppgaven. Jeg har valgt å fokusere på USMC, da de har en tett knytning til Norge og de har et stort behov for å tilpasse seg den nye virkeligheten etter 3 tiår med fokus på andre ting enn sitt primæroppdrag. De har derfor kommet langt i denne utviklingen som NMS kaller Force Design. Jeg vil først presentere de overordnede konseptene på fellesoperativt nivå. Deretter redegjøres det for maritime operasjoner som er grunnlaget for problemforståelsen og retningen i marinekorpsets utvikling.

4.2.1 Joint Concept for Access and Maneuver in the Global Commons (JAM- GC)

Dette ble utgitt i oktober 2016, og er et konsept på operasjonelt nivå. Tidligere forsvarssjef i USA Joseph Dunford presiserte i en tale samme år at deres motstanderes utvikling i materiell, organisasjon

og operasjoner har som hensikt å hindre USAs evne til å projisere militærmakt globalt, og undergrave deres allianser (Hutchens et al., 2017, s. 139). Det har erstattet konseptet Air-Sea Battle, og skal sørge for evne til og utvikling for å opprettholde evne til å projisere makt globalt. Dette er svært viktig for troverdigheten for amerikansk støtte til forsvaret av Europa generelt, og Norge spesielt. En stor del av trusselen mot den amerikanske evnen til å flytte styrker til Europa har sitt utspring i våre nærområder. Ubåter fra Nordflåten, spesielt de nye Severodvinsk (SSGN) og moderniserte og nyutviklede missilsystemer utfordrer deres mulighet for å uhindret flytte store systemer som hangarskipsgrupper og troppe transportskip over Atlanteren. Lignende utfordringer ses også i Asia hvor Kinas militarisering av øyer i Sør-Kina havet, og nye våpensystemer utfordrer USAs troverdighet som sikkerhetsgarantist.

Air-Sea-Battle doktrinen bygget på å redusere kinesisk evne til nektelse gjennom å angripe mål på det kinesiske fastlandet i stort antall (Etzioni, 2016). Dette ville med stor sannsynlighet ført til en eskalering som ikke ville endt i måloppnåelse fra amerikansk side. Dette er et av hovedargumentene for å utvikle JAM-GC som en erstatning. Den skal i større grad finne løsninger for maktprojisering som ikke eskalerer unødig. En kritikk til doktrinen er hvorvidt det gitt dagens missilteknologi, er mulig å redusere nektelseskapasiteten uten å ta ut effektorene. Nye ballistiske og hypersoniske missiler utvikles og USA har ikke tilstrekkelige mottiltak til uhindret fremføring av de nødvendige enheter (Sayler, 2020; Williams, 2020). Hvis eneste mulighet til å redusere nektelsen er å angripe mål på det kinesiske fastlandet, og dette fører til vertikal eskalering må andre muligheter vurderes. Gholz argumenterer for en såkalt defensiv – defensiv strategi som bygger på en gjensidig nektelse, hvor ingen er i stand til å operere uhindret (Gholz, Friedman & Gjoza, 2019). For amerikansk sikkerhet kan kanskje dette konseptet som nordmannen Johan Galtung introduserte under den kalde krigen være en løsning (Galtung, 1984). For Taiwan vil dette derimot føre til at USA godtar at de ikke vil være i stand til å garantere for deres sikkerhet, med konvensjonelle midler. Overført til norske forhold vil det samme være gjeldende for de nordligste landsdelene. Som den amerikanske forsvarsattacheen uttalte i intervjuet, var han relativt sikker på at ved en konflikt hvor vi velger en slik defensiv-defensiv med gjensidige nektelsessystemer, var språket i gatene i Kirkenes russisk (Severseike, 2021). Derfor er uhindret tilgang til bruk av “commons” viktig også for Norge.

4.2.2 Distributed Maritime Operations (DMO)

Dette er US Navy sitt konsept for utvikling av styrkene for å møte en likeverdig motstanders evne til å hindre amerikanske mulighet til global maktprojeksjon (NWDC, 2017). Konseptet beskriver hvordan de skal etablere og vedlikeholde sjøkontroll gjennom bruken av integrerte kinetiske og ikke kinetiske effekter fra ulike plattformer over store avstander og i alle domener (Winstead, 2018). Konseptet er utviklet i erkjennelsen av at deres evne til maktprojeksjon i lang tid har blitt tatt for gitt. Konseptet

fokuserer også på helheten i de maritime styrkene, og de underliggende konseptene LOCE og EABO for USMC understøtter dette. Et av de tiltakene de ser trengs i kampen mot en likeverdig motstander vil være effekter mellom domener, og spesielt den fordel som oppnås gjennom landbaserte systemer med mindre sårbarhet i støtte til projeksjon av makt på sjøen. Selv om dette konseptet også har Kina som dimensjonerende fiende er det meget relevant i Norges operasjonsmiljø, og spesielt for deres utvikling for å opprettholde evnen til forsterkning for forsvar av Norge.

4.2.3 Littoral Operations in a Contested Environment (LOCE)

LOCE er et konsept for å møte trusler i kystnære områder gjennom integrert bruk av både US Navy og USMC (USMC, 2017, s. 3). Arbeidet med dette konseptet forgikk parallelt med utviklingen av JAM-GC. Dette er ment å være et konsept som skal bidra til innovasjon for kystnære operasjoner. Målet er at konseptet skal testes, brukes i krigspill, styre forskningsmidler og bidra til utstrakt diskusjon i utdannings- og utviklingsmiljøer. Dette vil til slutt føre til endringer i doktrine, organisasjon, trening, materiell, lederskap og utdanning, personell, fasiliteter og politikk (DOTMLPF-P).

Det har adoptert den samme grunnleggende problemforståelsen fra JAM-GC, og setter søkelys på hvordan de skal være i stand til å projisere makt dit det trengs. Det som er unikt i dette konseptet at det vektlegger integrasjonen mellom styrker på land og på havet, og hvordan disse kan bidra til den sjøkontrollen som er nødvendig for fremføring av styrker. Med Norge som fokus for mine undersøkelser er det påfallende å se hvor sammenfallende problembeskrivelsen er med hvordan den fremskutte nektelsen til GIUK ble etablert under den kalde krigen. Behovet for fremskutt logistikk, og forhåndslagring av materiell aktualiseres i dette konseptet. I Norge har jo US Navy gjennom Invictus-avtalen og USMC gjennom forhåndslagingsavtalen allerede etablert dette (Cullen & Stormoen, 2020; Maaø, 2014). Dette viser at problemet med evne til å uhindret projisere makt globalt ikke er noe nytt. Det er heller en tilbakekomst av en utfordring som er mer regelen enn unntaket.

Forskjellen siden den kalde krigen er teknologisk, og at den virkelig vanskelige langsiktige utfordreren ikke er russisk, men kinesisk. Nye langtrekkende presisjonsvåpen fører til at den som dominerer land i nærheten av havområdene har en fordel. Våpenplattformer på sjøen og i luften er mer sårbare mot påvirkning, og lettere å oppdage med satellitter eller moderne sensorer. Effektorer på land kan kamufleres, beskyttes og er betydelig billigere enn store plattformer som langtrekkende fly eller fartøy. Økte rekkevidder på missiler, også for de som bestykker undervannsbåter fører til at større områder blir utfordrende å operere i (Vego, 2015). Den russiske Nordflåten disponerte ved den kalde krigens slutt omtrent 140 ubåter, som de kunne benytte for å hindre amerikanske operasjoner mot Kola, og amerikansk forsterkning til Europa (Gorshkov, 1977; Vego, 1992). I dag har de betydelig færre, men

mer kapable ubåter, samtidig som nye missiler øker rekkevidden og evne til å omgå mottiltak. Dette kan ses på som nye løsninger på det samme gamle problemet. LOCE formulerer sin løsning på problemet på følgende måte:

«The goal is to create a modular, scalable, and integrated naval network of sea-based and land-based sensors, shooters, and sustainers that provides the capabilities, capacities, and persistent yet mobile forward presence necessary to effectively respond to crises, address larger contingencies, and deter aggression in contested littorals (USMC, 2017, s. 9).»

4.2.4 Expeditionary Advance Base Operations (EABO)

EABO er et konsept som utvikles i USMC for å møte de utfordringene som de tidligere presenterte dokumentene skisserer. Det er gitt ut en håndbok som skal bidra i krigsspill, materiellutvikling, utdanning og videre operasjonalisering av konseptet (Corbett, 2018; Lacey, 2020). Konseptet skal understøtte US Navy i sjønektelse- og sjøkontrolloperasjoner, fra fremskutte baser og posisjoner innenfor rekkevidden av fiendens nektelsessystemer. Disse styrkene benevnes "Stand-In Forces" og basene som etableres betegnes Expeditionary Advanced Bases (EAB) (Corbett, 2019). Fra disse basene skal de også kunne understøtte fartøyer og fly. De ønsker mindre fartøyer med bedre evne til overlevelse for forflytning i kystnære områder, og også ubemannede plattformer i alle domener. Nytt materiell som langtrekkende ild i luft-, land, og sjødomenet er en forutsetning for denne innsidestyrkens mulighet til å løse sine oppdrag. Konseptet utforsker også mulige bidrag i integrert luft- og missilforsvar (IAMD) og antiubåt-krigføring (ASW). Dette er nye operasjonstyper for USMC. Sett i sammenheng med GOM presentert i NDS er EABO et konsept som har som hensikt å bidra som en Contact-force, for å hindre motstanderens mulighet til hurtig måloppnåelse. Denne er meget relevant for Norge, da USMC har vært en betydelig del av forsterkningsplanene i Norge siden slutten av 70-tallet. Forhåndslagringen av materiell i Trøndelag hadde jo også en begrunnelse som ligner den for dette operasjonskonseptet. Nemlig fremskutt lagring for å omgå motstanderens mulighet til å hindre alliert forsterkning i Norge (Maaø, 2014; Tamnes, 2015).

4.3 Dagens forutsetninger for de selvpålagte begrensingene

Som grunnlag for den videre analysen vil jeg presentere noen forutsetninger for de selvpålagte begrensingene for å sette drøftingen inn i en historisk kontekst. Basepolitikken har sitt grunnlag i baseerklæringen av 1949 (Tamnes, 1997). Den har vært grunnlaget for utviklingen av de såkalte selvpålagte restriksjonene vi har lagt på alliert aktivitet i Norge. Basepolitikken er oppdatert i 1951, 1977 og dette ble samlet beskrevet mer utfyllende i langtidsprogrammet for perioden 1979-1983 (Forsvarsdepartementet, 1979). Dette har vært en forankring for Norge helt siden vi gikk inn i NATO i

1949. Likevel er det slik at det er politisk ledelse i Norge som til enhver tid definerer hva innholdet i de selvpålagte begrensningene skal være. Det har vært flere endringer og tillempninger med tiden. Eksempler på dette er Invictus avtalen om logistikk og lagring for US Navy, Colocated Operating Bases (COB) avtalen med US Air Force og forhåndslagingsavtalen med USMC nå kjent som Marine Corps Prepositioning Program Norway (MCPN). Ved oppstarten av Marinekorpset rotasjonsstyrker på Værnes i 2016, gikk tidligere sjefsredaktør i Dagsavisen Arne Strand til det skritt å påstå at basepolitikken i praksis ikke fantes mer (Strand, 2016). Det som er avgjørende for min analyse, er å se på hva som er de rasjonelle argumenter for og imot disse begrensningene. Vi kan ikke ta Jens Christian Huges analyse fra 1949, og overføre dette til vår tid. Geografien ligger fast, men bortsett fra det har verden endret seg mye siden den tid. Hvordan har teknologi, maktfordeling og samfunnsutvikling generelt endret forutsetningene for disse begrensningene?

Enkelte hevder at faren for en eksistensiell krig mellom to supermakter er betydelig redusert, og et vestlig forkjøpsangrep mot basene på Kola ikke er noe russerne engster seg for (Diesen, 2020, s. 21-22). Behovet for beroligelse kan derfor synes redusert. På den annen side er det et potensiale for at endret amerikansk tilstedeværelse eller basestruktur vil oppfattes som en trussel mot Russland (Ziegler, 2020). De selvpålagte begrensningene har i tillegg til denne funksjonen for lavspenning i forholdet mellom øst og vest, i tillegg hatt en viktig intern funksjon i Norge. De har vært kompromisset mellom høyre- og venstresiden i politikken som har sikret relativ stabilitet i sikkerhets- og forsvarspolitikken selv ved endringer i politisk ledelse. Utenrikspolitikken bør være basert på hva som er best for Norge, men innenrikspolitisk enighet rundt prinsipielle valg er en forutsetning for langsiktighet og stabilitet. Stridsspørsmål som NATO-medlemskap har tradisjonelt fått stor betydning for det politiske landskapet i Norge, og Norges valg i tilnærmingen til allierte i vest og naboer i øst må gjøres med en forståelse for dette.

En annen grunn Norge hadde for å begrense amerikansk og annen NATO permanent tilstedeværelse i Norge, var faren for at Finland skulle bli satt under press om det samme fra Sovjetunionen (Tamnes, 1997, s. 54). Denne situasjonen er ganske annerledes i dag, hvor Finland er et partnerland med NATO, de har deltatt i NATO operasjoner i Afghanistan og samarbeider om øvelser og materiellinnkjøp vestover i større grad enn østover. Dette er et eksempel på begrunnelser som opprinnelig var relevante og viktige, men som i dagens situasjon har lite for seg. Slike utdaterte eksempler fra de opprinnelige begrensningene, viser behovet for å oppdatere disse.

Den teknologiske utviklingen har ført til at defensiven er enda sterkere enn det den var tidligere (Sestak, 2020). Dette gjelder for fysiske nektelsessystemer. Samtidig har terskelen for offensiv

maktbruk i cyberdomenet vist seg som lav. USA har en forward defense tankegang som krever styrkedeployering fremskutt over store deler av verden. Dette bygger på en erkjennelse etter slutten av andre verdenskrig om at dette er nødvendig for å hindre en hegemon fra å etablere seg på det eurasiske kontinentet. Den amerikanske grunnloven artikkel 1 gir kongressen rett til å «sustain a navy, and raise an army». Etter andre verdenskrig beholdt de et omfattende militærvesen, for å sørge for at en trussel mot USA ikke ville bli en realitet igjen. Problemet i dag er at ny våpenteknologi, cyber- og krigføring i det elektromagnetiske spektrum gjør forsterkninger til disse fremskutte posisjonene sårbare, og trege. Å seile fra fastlands USA tar lang tid, men mottiltakene har hypersonisk hastighet for missiler eller lysets hastighet for cybertrusler (Sestak, 2020). Russland har våpen som ikke en gang høyteknologiske amerikanske styrker har mottiltak for (Sayler, 2020). Det vil innebære stor risiko for egne kapasiteter å skulle trenge gjennom den nektelsen som det lagdelte russiske forsvaret vil kunne etablere. For å operere i dette miljøet trengs det tilpassede styrker som evner å operere innenfor engasjementsområdet til fiendens våpen (Corbett, 2018; TRADOC, 2018). Behovet for Norge som utgangspunkt for slike fremskutte styrker gitt dagens teknologiske utvikling, utfordrer igjen vår tradisjonelle basepolitikk.

4.4 Russisk vilje og evne

For å drøfte problemstillingen i forholdet mellom Russland og USA, med Norge som aktør i midten trengs det en forståelse for Russlands vilje og evne til å benytte militærmakt. Russlands moderniserte militærmakt fungerer som et fleksibelt virkemiddel for staten for å oppnå utenriks- og sikkerhetspolitiske målsetninger. Prinsipper som aktivt forsvar, begrenset bruk av militærmakt, strategisk avskrekking og lagdelt- og integrert evne til nektelse i alle domener definerer bruken av de militære virkemidlene staten rår over. Aktivt forsvar er ment å utnytte modernisert militærmakt og nye metoder for å møte trusler, også de som bare er vurdert som fremtidige, så tidlig at de ikke kan true den russiske sikkerheten (Bredesen & Friis, 2020, s. 4). Begrenset bruk av militærmakt tilpasset situasjonen gir et utvidet handlingsrom for bruken av militære styrker. De er ikke bare for forsvaret av Russland, men benyttes for å underbygge russiske interesser. Strategisk avskrekking, bygger på både konvensjonelle, nukleære og ikke-militære maktmidler, og ikke minst en demonstrert beslutsomhet til å benytte disse (Ven Bruusgaard, 2016). Dette omfatter i motsetning til avskrekking i vestlige definisjoner både offensive og defensive virkemidler og målsetninger. De har vist vilje til bruk av militærmakt i Syria, Ukraina og Georgia med ulike målsetninger og grad av åpenhet. De har benyttet giftdrap mot meningsmotstandere i utlandet og hjemme og moderne virkemidler i det digitale rom for å påvirke valg. I 2020 publiserte de også sine angivelige kriterier for bruk av atomvåpen (Sakov, 2020; Ven Bruusgaard, 2021). I disse kommuniserer de en fortsatt vilje til å svare på konvensjonelle trusler

med atomvåpen så lenge statens eksistens er truet. Dette kommer i tillegg til at Russlands konvensjonelle kapasiteter er modernisert og utvidet i de senere år, og forskjellene mellom konvensjonell og nukleære kapasiteters strategiske effekt bli mindre. En slik publisering må forstås som en del av den strategiske avskrekkingen. De søker å kommunisere, spesielt til USA, at de tar en stor risiko hvis de øker sin konvensjonelle kapasitet i de områdene som staten Russlands eksistens er avhengig av. Kola-området med sine ubåtbaser er et slikt område.

Hvorvidt trusselen fra Russland er reell, kan alltid diskuteres. Det er filtre for kommunikasjonen mellom stater som gjør defensive intensjoner vanskelig å oppfatte. Så selv om Russland har en nektelsesstrategi, med en defensiv ambisjon om forsvar av eget land, vil ubåtoperasjoner fremskutt for å hindre amerikansk forsterkning til Europa og Norge fremstå som et offensivt tiltak. For Norge vil derfor den amerikanske oppfatningen av Russland intensjoner bety mer for vårt handlingsrom enn den faktiske trusselen. Hvis USA mener de må ha kontroll på russisk ubåttaktivitet i Barentshavet for å hindre udetekterte ubåter i Norskehavet og Atlanterhavet, vil de gjøre det som skal til for å skaffe seg denne informasjonen. Hvis de mener vi ikke har god nok kontroll, vil de presse på for å gjøre mer selv. Tiltak som satellitter, signaletterretning, flyvninger og seiling fra andre land enn Norge, ønskes komplettert med tiltak som krever installasjoner på, understøttelse fra eller permanent stasjonering på norsk jord. På 70- og 80- tallet var det flere eksempler på det samme. USA finansierte deler av lyttekabelsystemet i Barentshavet, anskaffelse av Orion maritime patruljefly, Marjata II etterretningsfartøy, radar i Vardø og satellittstasjon i Fauske (Tamnes, 1997; Tamnes & Eriksen, 1999). Det er med dette historiske bakteppet, men dagens situasjonsforståelse Norges beslutninger i årene fremover må tas.

5 Drøfting

For å drøfte min problemstilling og besvare forskningsspørsmålene vil jeg helhetlig ta for meg viktige funn i min analyse av de styrende dokumentene. Jeg vil først drøfte hvorfor nordområdene er relevante for USA fremover. Deretter vil jeg samlet se på innholdet i dokumentene, observerte handlinger i våre nærområder og deretter betydningen for Norge. Jeg har delt inn drøftingen i hovedtemaene stormaktsrivalisering, DFE, GMO, operasjoner og utvikling. Jeg vil avslutningsvis drøfte hvilke handlingsalternativer Norge har fremover samlet med momenter fra de ulike punktene.

5.1 Hvorfor nordområdene?

Norge er en småstat, og våre begrensninger og ønsker for utvikling i egen region er ikke nok til å hindre stormaktenes interesse og involvering. Norges nabo Russland er størst i Arktis. De har størst areal, flest folk og størstedelen av de militære kapasitetene i området (DoD, 2019). Russland har i de senere årene investert i oppgradering og nyetablering av militær kapasitet i arktisk (Boulègue, 2019). Eksempler på dette er utbygging på Frans Josefs Land, nye ubåter og overflatefartøyer i Nordflåten, missilutvikling og opprettelsen av Nordflåten som selvstendig militærdistrikt. De investerer i energiinfrastruktur, spesielt på Yamal halvøya. Russland ser på Nordøstpassasjen mellom Stillehavet og Atlanterhavet som Russisk farvann. Dette er omstridt og reglene for ferdsel til havs anses av Russland som underordnet det sikkerhetsbehovet de påberoper seg. Canada har delvis den samme holdningen til Nordvestpassasjen, så dette er ikke unikt. Russland er den nasjonen som er mest avhengig av Arktis. De er avhengig av det for økonomisk vekst fremover, spesielt naturressurser. De har mottatt store kinesiske investeringer, og dette underbygger det faktum at Arktis kan bli en mer fremtredende arena for langsiktig strategisk konkurranse mellom USA og Kina, med Russland som spiller i midten. Interessen Kina viser i Arktis kan derfor bety at selv om USA prioriterer Kina over Russland, kan dette tyde på at USA fortsatt vil engasjere seg i Arktis på måter som utfordrer våre tradisjonelle selvpålagte begrensninger.

Arktis er et område med lav aktivitet og spenning. De arktiske nasjonene fremstår som relativt enige om at en militarisering av Arktis ikke er ønskelig. Samtidig gir de russiske kapasitetene og dominansen i nord, behov for USA å vise evne og vilje til å hevde grunnleggende rettigheter for Freedom of Navigation (FON) også i nordlige farvann. Det amerikanske forsvarsdepartementet kom med sin Arktis strategi i 2018, US Air Force i 2020, Navy og USMC i 2020 og US Army i 2021 (DoD, 2019; USArmy, 2021). Arktis er et av de områdene hvor amerikanerne ser for seg at langsiktig strategisk konkurranse vil finne sted. Deler av Russlands nukleære andreslagsevne og konvensjonelle våpen med kapasitet til å true USA som hypersoniske missiler er lokalisert i vestre del av arktisk, i nærheten av grensen til Norge (Conley & Melino, 2020, s. 3). I sin felles maritime strategi «*Advantage at Sea*» gir sjefene i USMC, US Navy og USCG sin retning for videre utvikling og prioritering innenfor de maritime styrkene i det amerikanske forsvaret (Berger, Gilday & Schultz, 2020). Det presiseres at USA ikke kan vike i områder med gryende dag til dag strategisk konkurranse om innflytelse. Arktis er ifølge dem en region som i de kommende tiårene vil oppleve endringer som øker regionens betydning. Dette begrunnes med naturressurser som blir tilgjengelig og muligheten for økt farbarhet. Det er uenighet om hvor mye kommersiell trafikk, og militær aktivitet en eventuell åpning av en nordlig rute fra Asia til Atlanterhavet vil overta. Tunsjø poengterer at kinesiske militære fartøy vil måtte passere både øykedene i sitt nære

farvann og Beringstredet for å komme seg inn i Polhavet. Dette med stor fare for påvirkning og deteksjon. Understøttelse av operasjoner der ville også kreve et utstrakt samarbeid med Russland, som ikke er en selvfølge gitt de to landenes historie, og Russlands ønske om dominans i Arktis (Tunsjø, 2020, s. 145). Det som er sikkert er at håndhevelse av disse farvannene som russisk farvann ved økt kommersiell trafikk, vil strekke Russlands ressurser til det ytterste. Hvis denne seilingsruten blir kommersielt lønnsom, er det lite trolig at Russland har ressurser til å understøtte deres tolkning av ferdselsregler i dette området (Severseike, 2021). Samlet tyder dette på at USA sitt engasjement i nord vil vedvare. Jeg vil nå se videre på noen viktige punkter fra de styrende dokumentene.

5.2 Great Power Competition (GPC)

Begrepet stormaktsrivalisering er tydelig vektlagt i de amerikanske dokumentene. For å analysere hvordan dette påvirker småstaten Norge, er det viktig å forstå hva bruken av et slikt begrep faktisk betyr for Norge. Dette begrepet har faktisk fått så stort fokus at det i debatten har oppstått en forkortelse, GPC. Et slikt begrep kan bidra til å redusere viktigheten av allianser, og den liberale verdensorden som Norge arbeider for å beholde. Strategi og operasjonskonsepter implementeres av mennesker, og det er av stor betydning hvem som sitter i lederposisjoner. For den nasjonale sikkerhetsstrategien NSS og den nasjonale forsvarsstrategien NDS fra 2017 og 2018 vises dette gjennom motstridende kommunikasjon. Retorikken fra Trump mot allierte, står i sterk kontrast til NDS sin vektlegging av behovet for allierte i denne stormaktsrivaliseringen. Begrepet i seg selv er også problematisk. Enkelte amerikanske miljøer mener Russland får ufortjent mye oppmerksomhet gjennom å bruke et stormakts begrep som deres økonomi og forventede utvikling fremover ikke fortjener (Cooper, 2020). Cooper påpeker videre at et slikt begrep undergraver viktigheten av partnerland, som India, Japan og Sør-Korea i Asia og Frankrike, Storbritannia og andre allierte i Europa. Efjestad advarer også om bruken av dette i norsk kontekst, da vi må fokusere på at det er et samlet vesten under NATO som er en del av denne rivaliseringen (Efjestad, 2021). Det er en fordel for USA og en fordel for Norge hvis alliansene og det bi- og flernasjonale samarbeidet er sterkt nok til å være motstandsdyktig mot press. Alle USAs venner trenger USA, og USA trenger alle sine venner i denne pågående og fremtidige konkurransen. For Norge kan dette bety fortsatt amerikanske ønsker om støtte i operasjoner hvor vi ikke nødvendigvis har nasjonale interesser. I de senere år har vi vært i Midtøsten, Sentral-Asia og Afrika, men fremtiden vil vise hvor USA ønsker norsk støtte neste gang.

I NSS er det alle statens maktmidler som skal benyttes i denne konkurransen. Jeg vil kun se på den militære delen av dette, og hvordan bruken av de militære maktmidlene bidrar i alle nivåer av denne konkurransen. USA sitt engasjement i Europa generelt og Norge spesielt svinger med utviklingen i den globale sikkerhetsdynamikken. For å bruke Tormod Heiers ord endres den norske tomteverdien etter

amerikanernes interesser og behov (Heier, 2019). I perioder arbeider norske byråkrater, politikere og offiserer hardt for å holde amerikanerne interessert, og i andre perioder uttrykkes det skepsis til deres tilstedeværelse. Under Obamas presidentperiode og i NSS fra 2015 er det tydelig at USA har mange prioriteter samtidig (Obama, 2015). Presidentens «pivot to Asia» skal gjøres samtidig som kampen mot terror fortsatt ikke kan slippes da IS er på sitt sterkeste. I samme periode annekterer Russland Krim, og USA sine ressurser stekkes til det ytterste. I NSS 2017 tydeliggjøres det at stormaktsrivaliseringen med hovedfokus på Kina er det viktigste. Likevel er det ikke minkende interesse i Europa som er bildet som mine intervjuobjekter eller mine undersøkelser viser. Russlands modernisering, og spesielt ubåtdeployeringene til østkysten av USA har gjort det umulig for amerikanerne å ignorere denne utfordringen. Som Bruun-Hanssen sier, ble Severodvinsk-ubåtene et vendepunkt i det amerikanske synet på Russland. Etter dens første tokt hvor den gikk ut, og deretter forsvant for de i 69-dager kunne de ikke ignorere deres militære evne (Bruun-Hanssen, 2021). En slik ubåt kan bære kalibermissiler med svært lang rekkevidde og etter hvert også det hypersoniske missilet Tsirkon (Abenheim & Russell, 2019; Bredesen & Friis, 2020; Saylor, 2020). Moderniserte ubåter med missiler som de ikke har effektive mottiltak til, gjør at også det amerikanske fastlandet kan trues med konvensjonelle kapasiteter. Dette gjør at de ikke kan slippe fokuset på Russland, selv om Kina skal være første prioritet. Slike trusler fører til at de operative kommandoene ber om styrker til å gjennomføre de mottiltak de mener er nødvendig for å kontre de utfordringene slike trusler gir. I denne sammenhengen er det US European Command (USEUCOM) med ansvar for Europa og US Northern Command med ansvar for Nord-Amerika og deler av Arktis som har behov for styrker til operasjoner. Summen av alle behovene fra de operative kommandoene er større enn de kapasiteten de faktisk har. Dette vil på sikt tvinge frem en prioritering, som ifølge NSS på lang sikt er Kina. Det fremstår ikke i mine undersøkelser som om dette har skjedd til nå.

Selv om USA endrer på styrkesammensetning og plassering i Europa betyr ikke det at USAs engasjement forvitrer. Retorikk i strategiene og konkrete handlinger underbygger et behov for å beholde fremdeployerte styrker i Europa som en del av denne stormaktsrivaliseringen. Selv om store navn som Mearsheimer, Walt og Posen argumenterer for at Russland er for svake til at de trenger å bli balansert, eller at Europa er i stand til å forsvare seg selv er det ikke det som stadfestes i strategien eller vises i handling (Mearsheimer & Walt, 2016; Posen, 2020, 2021). Strategien stadfester Russland som en stormaktsutfordrer, og det amerikanske nærværet og engasjementet i våre nærområder vedvarer. Det ble høsten 2020 annonsert endringer i antall, kommandostruktur og plasseringer av amerikanske styrker under kommando av United States European Command (USEUCOM) (Cronk, 2020). Det ble stor oppmerksomhet rundt nedtrekk i Tyskland. I denne sammenhengen er det viktig å

huske at styrkene ble etablert der i en periode hvor grensen mot Warszawapakten delte Tyskland i to. De har totalt redusert fra omtrent 300 000 soldater til 30 000 soldater i Europa siden den kalde krigens slutt. At USA ønsker å flytte styrker fra Tyskland til Polen i stedet, øker deres relevans som en del av den konvensjonelle avskrekkingen. Ikke bare som en konvensjonell evne til å gjennomføre operasjoner, men også et signal til allierte i Øst på allianseforpliktelsen. USA har også helt siden utvidelsen østover drevet et utvekslingsprogram med US National Guard, hvor delstatene i USA har «fadderstater» (Mix, 2020). I Baltikum spesielt har dette vært viktig frem til, men også etter etableringen av Enhanced Forward Presence (EFP) som er den fremskutte NATO-styrken i de baltiske landene og Polen. Så selv om det kommer endringer, og USA reduserer styrker i enkelte land, kan ikke dette tas som et signal på redusert forpliktelse til forsvar av europeiske allierte.

Samtidig kan det stilles spørsmål om Europa egentlig er avhengig av hjelp fra USA i sitt forsvar mot Russland. Barry Posen hevder det motsatte, og advarer Europa om at amerikanske ressurser ikke er ubegrensede, og spesielt de store nasjonene bør ta et større ansvar for forsvaret av sine østlige naboer (Posen, 2020, 2021). Norge havner uansett i utkanten av en slik diskusjon, da den geostrategiske plasseringen betyr mer for trusler mot det amerikanske kontinentet, enn småstatene i Øst-Europa. Truslene mot USA ligger i atomvåpen, konvensjonelle våpen fra ubåter og ikke minst trusler i det digitale rom. Begge de to førstnevnte kapasitetene har viktige baser i norske nærområder, og dette gjør Norge mindre utsatt for amerikanske innsparingsbehov. På den annen side kan Posens argument om at Europa har ressurser nok til å forsvare seg selv, bli ytterligere forsterket hvis amerikanske budsjetter utvikler seg slik at sterkere prioritering må til. Hvis dette skjer kan Russland bli plassert i kategori med stater som Nord-Korea og Iran som er trusler som må håndteres, men som ikke anses sterke nok til å være langsiktige utfordrere til USA. Da vil USA fortsatt ha behov for kapasiteter som missilforsvar og ubåtovervåking for å møte de konkrete truslene mot det amerikanske kontinentet. Dette kan derfor bety mindre for Norge enn for andre land i Europa. Presset mot Europa om å gjøre mer for egen sikkerhet vil uansett vedvare, og dette kan bety at Norge må spre risiko gjennom andre satsningsområder enn den bilaterale støtten fra USA. Dette kan være samarbeid i Norden, eller med store europeiske makter som Storbritannia, Frankrike eller Tyskland. Dette er ikke nytt, og samarbeid med disse er allerede pågående. Storbritannia trener fast i Norge, Norge kjøper ubåter fra Tyskland og samarbeider om beredskapsstyrker til NATO. I tillegg er samarbeidet med Frankrike for operasjoner i Afrika i vekst. Det kan se ut som om risikoreduserende tiltak for eventuell økende isolasjonisme i USA allerede er iverksatt, rent bortsett fra relativt beskjedne økninger i nasjonal egeevne.

5.2.1 Competition Continuum

For å forstå hva stormaktsrivaliseringen betyr for Norge er det avgjørende å se på hvordan bruk av militære maktmidler er tenkt, spesielt i de daglige operasjonene. Langvarig strategisk konkurranse er mer enn evne til operasjoner i det øvre konfliktspektret. Samøving med hangarskipsgrupper, ubåter og bombefly skal bedrer vår evne til integrasjon og operasjoner, men utviklingen fremover kan også innebære endringer i hvilke styrker vi ser i våre nærområder. Den militære forståelsen av denne konkurransetilstanden er beskrevet i Joint Doctrine Note 19-1 som «*the Competition Continuum*» (J. C. o. Staff, 2019). Her blir de binære begrepene krig eller fred erstattet av en vedvarende konkurransetilstand som består av en miks av samarbeid, konkurranse under nivået av væpnet konflikt og til slutt væpnet konflikt. Dette fører til at planleggere hos de operative kommandoene skal endre sitt fokus fra tidsbegrensede kampanjer, til en kontinuerlig vurdering av situasjonen og hvilke virkemidler som bidrar til deres overordnede målsetninger. Dette fører som allerede nevnt til et behov for styrker som ikke er mulig å tilfredsstille.

Overforbruk av kapasiteter som hangarskip og overflatefartøyer, spesielt de som har missilforsvaregenskaper fører til et behov for å prioritere. I Norge har vi i de senere årene sett hangarskip under Trident Juncture 2018, Arleigh Burke-klasse destroyere med missilforsvarskapasiteter ved flere anledninger, B1 Lancer bombefly, Seawolf atomdrevet spesialubåt og pågående planer for egen kaiplass for atomdrevne ubåter ved Grøtsund industrikai i Tromsø (Dalløkken, 2021; Eriksen, 2020; Nilsen, 2020; Persen, 2020a). Alle situasjoner og områder krever ikke disse kostbare og sterkt signalerende kapasitetene. Gitt at dagens utvikling mellom Kina og USA fortsetter er det naturlig å anta at de vil se seg nødt til å prioritere enda mer av sine styrker til andre områder enn vårt. Dagens stormaktstrusler krever også modernisering av kapasiteter, noe som også vil ta ressurser fra de daglige operasjonene. Hvordan vil da deres tilstedeværelse endre seg, og hvordan kan det de har brukes smartere?

En måte å utnytte allerede eksisterende kapasiteter bedre over hele konkurransespekteret blir beskrevet i strategien «*Advantage at Sea – Prevailing in all-domain Naval Power*» fra 2020. Dette er en felles strategi for både Navy, Marine Corps og Coast Guard (USCG), og har fått kallenavnet «*Tri service strategy*» (Berger et al., 2020). Denne bygger på komplementære evner i ulike deler av de maritime styrkene som kan utnyttes i de ulike delene av konkurransespektret. Dette er relevant for Norge, da Norge hovedsakelig er et maritimt og kystnært operasjonsteater, og de russiske kapasitetene i daglige operasjoner er tilknyttet Nordflåten. I denne strategien blir også USCG integrert som et verktøy i situasjoner hvor man ønsker tilstedeværelse på en billigere og mindre eskalerende måte. Som Dan Owen skriver i sin kommentar til strategien er det situasjoner i gråsoner hvor «grey

hulls»(amerikansk begrep som betegner militære kampfartøyer) ikke er det riktige (Owen, 2021). Tilstedeværelse av slike kapasiteter passer godt inn i Russlands narrativ om vesten som den aggressive parten.

USCG har allerede oppgaver i Antarktis og i Sør-Amerika, og det er ikke usannsynlig å utnytte også deres kapasiteter for å vise evne til å konkurrere under grensen for væpnet konflikt i våre nærområder. Hvis utviklingen i Arktis fortsetter vil fiskebestander bevege seg, havbunn frigjøres for utnyttelse og handelstrafikk øke. Kanskje er et samarbeid med amerikansk kystvakt noe som kan fastholde et nært samarbeid med USA, i en fremtid som virker å strekke deres ressurser til det ytterste. Dette er vanskeligere for Russerne å attribuere som eskalerende eller en trussel mot den russiske nasjonens eksistens. Kystvakten har også den eneste amerikanske militære isbryterkapasiteten. En kapasitet de er i ferd med å utvikle videre. Både gjennom bedre isklassifiserte skrog på sine patruljeskip, bedre kompetanse for seiling i krevende isforhold og nye isbrytere. Kanskje må Norge snart forholde seg til at amerikanske og norske kystvaktskip møtes nord av Svalbard? Alternativt kan norske kystvaktskip med kompetanse og isklassifiserte skrog, være en meget ønskelig ressurs å samarbeide med for amerikanerne hvis de ønsker å seile i nordlige farvann. Spesielt hvis amerikanerne ønsker å hevde FON i Nordøstpassasjen kan dette utfordre vår linje med beroligelse av Russland. Hvis en slik forespørselen kommer, bør Norge ha klart et gjennomtenkt svar.

Beskrivelsen av competition continuum presenteres som nytt. På den annen side er jo dette noe vi kontinuerlig har opplevd i våre nærområder. Vi i Norge har forholdt oss til vår nabo i øst på en måte som veksler mellom samarbeid på søk og redning og fiskerikontroll, samtidig som vi gjennomfører operasjoner som skal vise evne til komplekse operasjoner alene eller sammen med allierte. Hvis Arktis i årene som kommer åpnes for kommersiell aktivitet er det mulig at andre nasjoner også vil være til stede med kapasiteter som ikke bare passer i det øvre konfliktspektret som ubåter, destroyere og strategiske fly. Handels-, fiskeri-, forskning-, subsea- og isbrytende fartøyer kan få tilgang til områder som tidligere var umulige grunnet isforhold, eller Russisk håndhevelse. Selv om Russland i de senere år har militarisert nord-østpassasjen, og håndhever disse farvannene som sine egne, vil en slik utvikling ikke være mulig å hindre (Conley & Melino, 2020). Som Severseike analyserer i intervju har ikke Russland ressurser til å fortsette håndhevelsen av den nordlige sjøruten som nasjonal, hvis kommersielle interesser virkelig starter å benytte de farvannene som åpnes i nord til sine aktiviteter. Det vil bare gjøre ressursituasjonen for russerne enda verre, og hvis de skal klare det vil de måtte prioritere ned andre investeringer eller operasjoner (Severseike, 2021). Endringen med flere nasjoner med interesser i Arktis kan altså være både positivt og negativt for Norge. Allierte med mer tilpassede virkemidler, kan jo også skape nye utfordringer for Norge. Fokus på ressurser og ikke bare sikkerhet

25

gjør forståelsen av competition continuum viktig. I de lavere delene av dette er det ikke nødvendigvis slik at bilateralt med USA eller gjennom NATO er hensiktsmessig. Arktisk råd kan være en arena hvor interesser, ressurser og samarbeid er lettere å legge vekt på enn den pågående militære signaleringen.

5.3 Dynamic Force Employment (DFE)

Amerikanske operasjoner i Europa er i stadig endring. Dette kan skape utfordringer for Norge. Siden 2014 har USA økt sin tilstedeværelse for samtrening og avskrekking i Europa. Engasjementet i Enhanced Forward Presence EFP i de tre baltiske landene og Polen er eksempler på dette. De har også vært til stede i Norge med Rotasjonsstyrker fra 2016 til 2020, og det er forventet stor deltakelse på vintertrening og øvelser i Norge fremover. Den nasjonale forsvarsstrategien NDS legger til grunn at USA skal være strategisk forutsigbare, men uforutsigbare i hvordan styrkene benyttes av de operative kommandoene (Mattis, 2018, s. 7). Dette konseptet de kaller for «Dynamic Force Employment» passer mindre godt med Norges uttalte målsetning om å fungere som en garantist for stabilitet og forutsigbarhet (Forsvarsdepartementet, 2020b). Dette ble introdusert i 2018, og allerede samme år fikk vi se hvilke konsekvenser en slik strategi kan ha for Norge. På kort varsel ble hangarskipet Harry S. Truman innmeldt til deltakelse på NATO-øvelsen Trident Juncture (Agerlie & Toftaker, 2018). Daværende sjef FOH bemerker at den korte varslings tiden og signalet det sender til Russland var en ønsket effekt for Admiral Foggo som sjef for den amerikanske 6. flåte (Jakobsen, 2021). Det var et bevisst valg at de russiske styrkene aldri skal ha en fullstendig oversikt, men alltid skal være tvunget til kontinuerlige beredskap og overvåkning. Selv om det ikke er mulig å si sikkert at dette er en direkte sammenheng med utgivelsen av en ny forsvarsstrategi samme år, tyder dette på at slike dokumenter faktisk kan få rask og direkte effekt på hvordan styrkene brukes til operasjoner i våre nærområder. Dette kan potensielt utfordre Norge, og vårt naboland med Russland. Tidlig varsling av vestlige øvelser og norske begrensninger for øving i Finnmark er ment å underbygge denne stabiliteten og forutsigbarheten. Fastsatte begrensninger kan i møte med et amerikansk behov for å være operasjonelt uforutsigbare, ha betydelig verdi for å hindre unødig spenning i våre nærområder. Samtidig er det viktig å innse at amerikanerne er i våre nærområder også for forsvaret av eget land. I den sammenheng er de villig til å legge et betydelig press for å oppnå sine målsetninger. Dette behovet er deres og påvirkes i liten grad av Norge. Det kan derimot være slik at vi gjennom deltakelse i større grad enn begrensninger, kan påvirke hvordan deres operasjoner gjennomføres. Dette kan være gunstig for Norge.

DFE er også et resultat av at det ikke er styrker til alle utfordringene som USA ser globalt. De har forpliktelser i alle deler av verden, og den konvensjonelle overlegenheten er i forvitring. Bruken av viktige kapasiteter som hangarskipsgrupper er større enn det som er bærekraftig i lengden (Eckstein, 2020). De trenger å frigjøre kapasitet til å utvikle fremtidige kapasiteter samtidig som de skal

oppretholde en global tilstedeværelse. Bruk av styrker og kontinuerlig tilstedeværelse globalt koster ressurser som kunne vært brukt til utvikling av kapasiteter for morgendagens utfordringer. DFE er en måte å vise styrke globalt, samtidig som de ikke binder styrker til kontinuerlig bruk i gitte geografiske områder. Dette kan tyde på at svingninger i tilstedeværelse vil fortsette, og at dette ikke bør tolkes som manglende engasjement eller allianseforpliktelse. Det kan være den måten som faktisk gir den riktige miksen av beredskap, utvikling for fremtiden og faktisk evne til fellesoperasjoner også i nordområdene.

For Norge er integrasjon av allierte kapasiteter med kort reaksjonstid en viktig del av avskrekkingen mot russisk aggresjon. Vi bør være i stand til raskt å utnytte effektorer fra fly og marinefartøyer som relativt raskt vil være på plass hvis en situasjon oppstår. For å utvikle denne kapasiteten er samtrening og test av hele systemet viktigere enn kontinuerlig tilstedeværelse. For en troverdig evne til integrasjon og konvensjonelle operasjoner sammen med amerikanerne, er det altså bedre med komplekse øvelser i perioder, enn en kontinuerlig tilstedeværelse av mindre styrker som driver grunnleggende trening. Øvelser hvor fly, marinefartøyer og landstyrker øver på komplekse scenarioer i en fellesoperativ ramme, øker alliansens troverdighet og militære evne. På den annen side kan det hevdes at det ikke er den reelle evnen til konvensjonelle operasjoner som er det viktigste, men faktisk tilstedeværelse av allierte, og spesielt amerikanere som tidlig blir involvert. En slik kontinuerlig tilstedeværelse, må tilpasses på en måte som sikrer støtte til dette også ved skiftende regjeringer i Norge. Jeg vil likevel argumentere for at DFE kan være en fordel for Norge, da større tilstedeværelse i perioder faktisk utvikler vår evne til mer komplekse operasjoner. Troverdige evner til konvensjonelle operasjoner bidrar til å heve terskelen for maktbruk, og gjennom det reduseres faren for at Norge skal bli utsatt for press. Tilstedeværelse og periodevis trening er en del av en normalsituasjon. Allierte har trent og operert i Norge i større eller mindre grad helt siden opprettelsen av NATO. Hvilke kapasiteter, nasjoner og dimensjonene har endret seg med sikkerhetssituasjonen og bevisstheten på naboer i øst som en trussel mot vestlig sikkerhet. Endringene i de senere år er ikke unikt. Likevel er det viktig å se på hvilke begrensninger som bør ligge fast, for å sikre en tverrpolitisk forankring for de valgene som til enhver tid sittende politisk ledelse tar.

Det er ikke lett å vurdere hvilken betydning dette konseptet vil ha for amerikanske operasjoner i norske nærrområder fremover. Det som virker tydelig, er at varslingstidene for hvilke operasjoner de vil gjennomføre vil gå ned. Det vil også være variasjon i hvilke kapasiteter de ønsker å benytte i ulike geografiske områder. Seawolf spesialubåt i Tromsø og treningsopphold for B1 bombefly på Ørland er eksempler på nye kapasiteter i våre nærrområder i løpet av det siste året. Jeg vil senere i oppgaven se på hvordan de amerikanske operative kommandoene har fått større autonomi i gjennomføringen av

operasjoner. Hvorvidt det er DFE som har ført til mer uforutsigbar tilstedeværelse og endringer i kapasiteter, eller om det er de operative kommandoenes økte autonomi og endringer i ledelsen er vanskelig å fastslå. Det virker som begge disse forholdene trekker i samme retning. De ønsker operasjonelt å være uforutsigbare og signalere til Russland at de har overlegen militær evne. Som småstat mellom stormakter er det da i Norges interesse at grunnleggende defensive hensikter ikke ender i en sikkerhetsdilemmadynamikk som kan gå utover Norge. Kommuniserte rammer for norsk deltakelse i operasjoner med allierte kan i denne sammenhengen være positivt. Dette fordi kort varslingstid og ønske om å fremstå som uforutsigbar, kan utfordre norske militære og politiske beslutningstakere. De kan bli tvunget til raske beslutninger, som kan trenge tverrpolitisk forankring for at ikke Norges valg skal fremstå som varierende fra situasjon til situasjon og regjering til regjering. DFE som konsept og resultatene av dette kan derfor skape et styrket behov for en tverrpolitisk stadfestelse av hvordan Norge skal forholde seg til amerikanske operasjoner.

5.4 Global Operating Model; Contact, Blunt, Surge and Homeland

I NDS deles de amerikanske styrkene inn i kategoriene contact, blunt, surge og homeland (Mattis, 2018). Denne delingen er det viktig å forstå, for å kunne analysere hvordan Norge kan oppnå interoperabilitet med amerikanske styrker. Hvilke oppgaver vil Norge måtte ta på oss, gitt en fortsettelse av de selvpålagte begrensingene og beroligelsespolitikken mot Russland? Hvilke utfordringer gir de selvpålagte begrensinger for de amerikanske styrkenes evne til å løse sine oppdrag?

Contact forces er styrker som er til stede og har en rolle for å så raskt som mulig engasjere og ta ut fiendens nektelsessystemer. Disse systemene som samlet er benevnt som A2/AD i omtalen i dag, selv om dette ikke er et dekkende begrep for hvordan Russland tenker på forsvaret av eget land. Disse contact forces skal bruke egne effektorer og effektorer fra kapasiteter som raskt kan flyttes frem. Dette vil hovedsakelig være luft og sjø kapasiteter med langtrekkende våpen, men kan også støttes av cyberkapasiteter for å hindre fiendens evne til sensor-effektor konnektivitet. Blunt forces er en kombinasjon av styrker som er til stede og de som har kort klartid og er deployerbare til kampområdet raskt. Dette inkluderer langtrekkende våpen fra kapasiteter som ikke trenger å være deployert langt fremme (Colby, 2019, s. 6). Denne styrken skal samlet redusere fiendens evne til å hindre de såkalte Surge-forces, som er de store kapasitetene fra USA, tilgangen til kampområdet. For Norge kan dette bety en integrasjon mot amerikanerne hvor vi utgjør en fremskutt «contact-force». Alternativet vil være en permanent tilstedeværelse av styrker med slike kapasiteter i Norge. Amerikanernes styrkeklassering og deployeringer til Europa siden 2014 kan ses på som en tilpasning til en slik contact- og blunt force. Det har betydning både hvor styrkene er, og hvilke kapasiteter de har. Fremskutte styrker i Øst-Europa og Norge, suppleres med missilforsvar, fly og fartøyer over og under vann. Samlet

er dette ment å gi en evne til å fasilitere for fremføring av større styrker hvis situasjonen krever det. Jeg vil senere i oppgaven se på hvordan en slik kapasitet for operasjoner innenfor fiendens våpenrekkevidder er tenkt utviklet i USMC.

For Norges del er permanente baser på norsk jord i fredstid et vanskelig spørsmål. Vi har tidligere løst slike henvendelser på finurlige måter, gjennom å gi baser navn som «locations» eller «rotational». Som et eksempel er Ørland en fremskutt flyplass for NATOs luftkontroll-fly AWACS. De andre slike fremskutte flyplasser Aktion i Hellas, Trapani i Italia og Konya i Tyrkia betegnes som Forward Operating Bases (FOB). I Norge har de en Forward Operating Location (FOL), selv om det ikke er forskjeller i hvilken rolle disse basene spiller for fremdeployering av disse flyene. Dette er altså en tilpasning som passer bedre med ordvalget i våre tradisjonelle begrensinger (NATO, 2021). I praksis er det ingen forskjell. Likevel er det lite trolig at en slik permanent tilstedeværelse av «contact-forces» vil kunne kamufleres under et navn som ikke utfordrer basepolitikken. Hvis de skulle løse oppdraget sitt, ville de være avhengig av kapasiteter som vil endre sikkerhetsdynamikken i Nord. Hvis de skal være i stand til å redusere russiske nektelsessystemer ville langtrekkende luftvern, anti-skipsmissiler og langtrekkende missiler mot bakkemål være en forutsetning. Og her oppstår dilemmaet Norge møter i dag, og også har møtt tidligere under den kalde krigen. Norske myndigheter vil ikke tillate utenlandske baser i fredstid, men samtidig er nasjonen ikke i stand til å løse de oppdragene på egenhånd. Det ville kreve store investeringer, utover det som er forventet av budsjetter fremover. Dette er vist gjennom Forsvarssjefens militærfaglige råd fra 2019. I det dyreste alternativet, alternativ A, var både langtrekkende luftvern og langtrekkende presisjonsild i Hæren inkludert (Bruun-Hanssen, 2019, s. 65). Dette er det alternativet som ifølge Forsvarssjefen møter den sikkerhetssituasjonen vi står i. Langtrekkende presisjonsild var beskrevet med kapasitet mellom domener, med spesielt fokus på landbaserte missiler mot sjømål. Dette er viktig også i EABO som konsept, og land som Finland og Polen har allerede investert i slike missiler, dog med noe redusert rekkevidde. Våpensystemer på land gjør russisk etablering av sjøkontroll i Barentshavet og sjønektelse i Norskehavet mer utfordrende. Norge ville med utvikling av slike kapabiliteter i større grad vært i stand til å fungere som en contact force. For å gi et eksempel fyller etableringen av Finnmark Landforsvar på Porsangermoen en av de to hovedkravene til en slik styrke. De er etablert på riktig sted, langt fremme med mulighet til å hindre fienden en hurtig avgjørelse. Det de mangler er kapasitetene på tvers av domener som ville redusert fiendtlig evne til å etablere sine nektelseskapasiteter. De vil i en situasjon hvor motstanderen etablerer sjøkontroll være svært utsatt innenfor deres våpenrekkevidder, uten disse kapasitetene.

En situasjon hvor amerikanerne trenger kapasiteter etablert langt fremme, samtidig som Norges begrensninger gjør dette utfordrende, er ikke ny. Det norske forsvaret ble i hele den kalde krigen delvis

bygd opp og finansiert av våpenhjelp fra USA. Både den innledende Marshall-hjelpen, og senere anskaffelser har vist at forsvaret av Norge ikke bare handler om Norge, men også om forsvaret av USA. USA har finansiert og delfinansiert kapasiteter under hele den kalde krigen, men også i de senere år. For å ta et dagsaktuelt eksempel dekker USA omtrent halvparten av listepriis for P-8 maritime patruljefly (Severseike, 2021). Amerikansk delfinansiering og norsk bemanning av systemene er selvfølgelig mulig også for de nevnte missilsystemene. Det er avveininger som må gjøres på begge sider i en slik sak. Hvilken risiko man som nasjon er villig til å ta er et politisk spørsmål. På den ene siden gir mangler i norsk struktur anbefalt i FMR større behov for alliert tilstedeværelse av de samme kapasitetene. Det kan gi økt evne til å avskrekke eller slå tilbake russisk aggresjon. På den annen side kan det hevdes at en økt tilstedeværelse, og bedre evne ville ha ført til mer usikkerhet og behov for ytterligere investeringer på den andre siden av grensen. Hvorvidt dette sikkerhetsdilemmaet er reelt, er også påvirket av Russlands evne til å finansiere sitt forsvar over tid. Det kan derfor være viktig å vise at Russland med sine moderniserte kapasiteter ikke har et tidsvindu hvor de kan lykkes med sin bruk av militærmakt for å oppnå sine målsetninger. Det som er klart er at amerikanernes inndeling av styrkene hvor «contact-forces» må være til stede, er viktig å kjenne til for å forstå deres deployeringer og handlemåter i våre nærområder. Det kan også påvirke våre investeringer, gitt at integrasjon med allierte vil være en fortsatt prioritering.

5.5 Siv-mil relasjoner

Det er funn i mine studier som tyder på at den politiske styringen av det amerikanske forsvaret har blitt svakere de senere år. I løpet av perioden Trump var president var det flere ledende tjenestemenn som fikk sparken. Sparkingen av disse førte også til at kompetente kontinuitetsbærere i flere faggrupper valgte å slutte (Detsch & Gramer, 2020). Efjestad påpeker i intervju at svekkelsen av den sivile staben i DoD er en utfordring for Norge. På litt lengre sikt kan det, hvis polariseringen i amerikansk politikk fortsetter, være den største utfordringen for et forsvar av Norge som i stor grad baserer seg på amerikansk støtte (Efjestad, 2021). I en evaluering av hvordan hele det amerikanske nasjonale sikkerhetsapparatet ledes, nevnes det spesifikt at antallet og kvaliteten på de sivile ansatte i DoD må økes. Dette i den hensikt å sørge for strategiske føringer og politisk kontroll med utvikling og bruken av amerikanske militære styrker (Murdock et al., 2004, s. 9) Under Trump ser det altså ut til at utviklingen har gått i motsatt retning. Dette gir en større grad av autonomi for gren-sjefene for utvikling av styrkene, og ikke minst mindre styring av komponentsjefene for gjennomføring av operasjoner. Dette er det viktig å kjenne til i vurderingen av amerikanske dokumenter og utvikling av styrkene. Det er ikke sikkert at en slik trend vil fortsette under en ny administrasjon. Det er likevel viktig å ta med

muligheten for en videre polarisering i amerikansk politikk. Denne trenden skaper et norsk behov for å spre risiko også gjennom supplerende samarbeid på sikkerhetsfeltet til den bilaterale støtten fra USA.

Makten til å utvikle de militære styrkene og benytte disse i operasjoner er i USA delt mellom grensjefene og komponentsjefene. Etter Goldwater-Nichols-act i 1986 ble grensjefenes myndighet til å lede operasjoner betydelig redusert. Denne endringen ble blant annet gjennomført for å redusere rivaliseringen og ressurskampen mellom de ulike grenene, og øke den sivile styringen av det amerikanske forsvaret (USCongress, 1986). De har i dag en rådgivende rolle for politiske myndigheter og ansvar for å utruste og trene styrken for avgivelse til de operative kommandoene (Congress, 2011; Murdock et al., 2004). Likevel er det naturlig å vurdere amerikanske militære konsepter som innspill nettopp i denne kampen. Det er en kamp for å opprettholde relevans i en verden i endring. Hæren og Marinekorpset trenger å gjøre seg relevante i en periode hvor Luft, Sjø, Space og Cyber forventes å få prioritet som mer relevante verktøy i en rivalisering mellom stormakter. USMC og US Army kommer fra 3 tiår med prioritet etter operasjoner fra Gulf 1 til dagens operasjoner i Irak, Syria og Afghanistan. Disse operasjonene har allerede blitt betydelig mindre i omfang og prioritet. De har tilpasset struktur, materiell, doktrine og kompetanse til de operasjonene som er gjennomført mot svake stater og terrororganisasjoner, noe som ikke er de samme behovene som operasjoner i hele spekteret av stormaktsrivalisering krever. Dette gjelder spesielt i Asia, som er det uttalte hovedfokus for USA fremover, som er et hovedsakelig maritimt- og luftfokusert teater (Cancian, 2021, s. VII). Samlet sett har dette ført til et stort behov for endring. For USMC som oppgaven ser detaljert på, er behovet for endring spesielt presserende. De har i de senere år identifisert at de ikke har de kapasitetene som skal til for å være relevante i det operasjonsmiljøet som beskrives i NSS, NDS og NMS (Berger, 2019, 2020a, 2020c).

5.6 Operasjoner

Jeg vil nå videre se på hvordan amerikanske operasjoner i våre nærområder er i endring. Jeg vil benytte observasjoner og intervjuer for å se på hvordan dette påvirker Norge. Jeg vil hevde at mindre grad av kontinuitet og kompetanse om europeiske og spesielt norske forhold, gir en dårligere forutsetning for amerikanske sivile og militære ledere til å forstå dynamikken i våre nærområder. For Norge er det USEUCOM, som også innehar stillingen som SACEUR, som anvender styrkene til operasjoner. Gitt den amerikanske kommandokjeden som går fra presidenten, gjennom forsvarsministeren og direkte til de operative kommandoene, vil en svekkelse i DoD kunne føre til mindre langsiktighet og strategisk forankring for operasjonene i våre nærområder (Feickert, 2013). Amerikanske generaler på 4 stjerners nivå, har ikke kommet dit de er uten å ha satt sitt preg på de avdelingene og posisjonene de har innehatt. Som Bruun-Hansen sier i intervju er hans erfaring at amerikanske generaler og admiraler har

det travelt. De har begrenset tid til å vise sin skikkethet for større oppgaver, og dette gjør at handling velges fremfor avholdenhet. Dette kan komme i veien for en grundig analyse av hver enkelt situasjon. Deres tidligere tjenesteerfaring, eller manglende sådan fra det området de til enhver tid tjenestegjør, kan også påvirke deres valg. Vår tidligere forsvarssjef mener å ha sett en endring i amerikanske operasjoner i Europa fra sommeren 2019. De startet flyvninger med strategiske bombefly, og seilingsmønstret i nord ble endret. Som han sier. *“Jeg kan stadfeste eksakt når endringene skjedde i den amerikanske politikken i nord. Det har med at de byttet mennesker å gjøre (Bruun-Hanssen, 2021).”* Dette hadde altså ikke en sammenheng med endringer i de styrende dokumentene, men med det faktum at Forsvarssjef (CJCS), sjef for de amerikanske styrkene i Europa (USEUCOM/SACEUR) og Sjefen for marinen (CNO) ble byttet ut. Bruun-Hanssen sier videre:

“Jeg har møtt militære ledere i USA som har forstått vårt dilemma og som jeg har kunnet påvirke for å få til løsninger som passer norske interesser. Jeg har også møtt amerikanske militære ledere som lytter, men når de går ut døren fortsetter de akkurat som før uten å vise forståelse for de utfordringene en småstat som Norge står i. (Bruun-Hanssen, 2021)”

De nye som kom inn, hadde ikke den samme forståelsen for Norges synspunkter på operasjoner i nordområdene. Menneskene i lederroller kan altså få stor betydning for hvordan amerikanske operasjoner i våre nærområder gjennomføres. Dette kan få påvirke i flere retninger. På den ene siden kan erfarne militære ledere bidra til at de sivile beslutningstakerne tar informerte og veloverveide valg. På den annen side kan den allerede nevnte svekkelsen av den sivile ledelsen i DoD, faktisk gi handlingsrom for komponentsjefene som fører til endringer i operasjonsmønster som ikke nødvendigvis er et bevisst valg fra Washington. Dette er det viktig å være klar over for norske politiske- og militære ledere i samarbeid med våre allierte. Det er også effekter det kan være mulig å arbeide aktivt for å motvirke. Bruun-Hanssen påpeker i det samme intervjuet at en av hans viktigste oppgaver som Forsvarssjef har vært å informere om Norges langvarige erfaring med operasjoner i nordområdene. Norske enheter har gjennom tiår seilt, øvet og flydd i nærheten av naboer i øst, og våre operasjoner er en del av en normaltilstand i disse områdene. En normaltilstand som gir oss tilgang til informasjon som etablerer en situasjonsforståelse som er vårt kanskje viktigste bidrag til alliansen. Evne til å påvirke amerikanske ledere til forståelse av våre synspunkter kan derfor være en viktig egenskap og oppgave for en forsvarssjef. Her vil det være forskjeller fra sjef til sjef, og tilfeldigheter som personlige egenskaper, tjenestebakgrunn og mellommenneskelig kjemi kan påvirke hvordan Norges behov blir hensyntatt.

USA har heller aldri sluppet fokuset på de strategiske kapasitetene som finnes nært Norges grense mot Russland (Bruun-Hanssen, 2021). Selv om de strategiske ubåtene var i dårlig forfatning i en periode,

var det fortsatt avgjørende for USA å overvåke og ha kontroll på denne betydelige trusselen mot amerikansk sikkerhet. I denne sammenhengen vil jeg derfor argumentere for at «tomteverdien» av Norge ikke gikk så mye ned under den unipolare perioden med amerikansk dominans. Selv om den synlige tilstedeværelsen var betydelig mindre, var de allerede etablerte kapasitetene for kontroll på ubåtene fortsatt relevante. USA finansierte under den kalde krigen mye av dette materiellet og infrastrukturen i Norge. Som Tamnes skriver gav USA betydelige bidrag til maritime patruljefly, Bridge-lyttekabel systemet, etterretningsskip, Vardø-radaren og satellittstasjonen på Fauske (Tamnes, 1997, s. 73-74). Innsamling og utveksling av informasjon og russiske ubåter og våpentester i nord, er en viktig valuta for Norge. Vår geografiske plassering, sammen med vårt behov for å berolige Russland har ført til løsninger hvor vi bemanner systemene, USA er med og deler regningen og etterretningsinformasjon går tilbake. Dette var situasjonen under den kalde krigen og er det fortsatt i dag. Eksemplet med anskaffelsen av P8 er allerede nevnt, og disse flyene var ikke prioritert høyt nok opp under FMR 2015, men de ble likevel anskaffet. Dette er et eksempel på vårt behov for avskjerming for beroligelse av Russland, skal avpasses mot USAs behov for kontroll på Russiske ubåter for å opprettholde evne til global maktprojeksjon (Dahler, 2020). Dette viser en kontinuitet i amerikansk engasjement, selv om det som skjer på havet og under havet, ofte ikke er så synlig for allmennheten.

5.6.1 Stormaktsrivaliseringens betydning for beroligelse og avskjerming

En viktig grunn for å opprettholde en viss distanse til allierte og spesielt USA sine operasjoner i Barentshavet, er den unike tilgangen Norge har til å fly maritime patruljefly og seile våre etterretningsskip. Våre fly og fartøyer er en del av en normalsituasjon og får operere uhindret (Jakobsen, 2021). Det samme gjelder andre veien da våre fartøyer og fly forholder seg til russiske vestlige utflygninger og seilinger som en del av normalsituasjonen. Russernes aggressive adferd med overflyvning og avskjæringer er tydelig mot amerikanske enheter, og Norge ønsker ikke at dette skal bli situasjonen også for norske fly og fartøyer (Bruun-Hanssen, 2021).

Norge har ingen mulighet til å nekte noen nasjon å operere i våre nærområder innenfor de vedtatte internasjonale reglene for sjø- og luftfart. Amerikanerne kan seile og fly som de selv ønsker. Det som er Norges valg, er deltakelse eller understøttelse av slike operasjoner med egne enheter eller understøttelse av utenlandske fartøyer og fly. Disse tidligere beskrevne begrensingene har en funksjon for å opprettholde lavspenning i nord, hvor de gode betingelsene for Norske enheter opprettholdes, og samarbeid på områder som ressurskontroll og søk og redning videreføres. Sommeren 2020 ble det gjennomført 2 ulike operasjoner av allierte utenfor Kola. En i mai hvor Norge ikke deltok, og en i september hvor Norge sammen med briter og amerikanere deltok (Danilov, 2020; Johnsen, 2020; Persen, 2020c). Tidligere sjef FOH Rune Jakobsen uttrykker i intervjuet en bekymring for hva norsk

deltakelse i britiske og amerikanske operasjoner i Barentshavet fører til. Han argumenterer for at dette kan gjøre operasjonsbetingelsene for våre styrker betydelig dårligere. Han mener også at politisk ledelse og embetsverket i departementet gjorde seg viktige erfaringer gjennom diskusjonen rundt norsk deltakelse i operasjonen i september (Jakobsen, 2021). Det kan derfor virke som at i tillegg til at svekkelsen av sivil styring av de amerikanske operative kommandoene gir de større handlingsrom, gir også våre beslutningstakere på departementsnivå andre føringer enn tidligere. Den amerikanske forsvarsattacheen uttaler:

“I think it's been refreshing in my time here to see the current government in the MoD, assessing the situation and making some small changes where it makes sense for our interests but also in Norway's interests. When our ships were heading up to the Barents last fall the Prime minister asked why do we leave our allies when they get to a certain latitude and let them steam on alone, or why do our aircraft peel away from allied aircraft? So I think that policy is shifting, and obviously the current bomber task force mission stationed at Ørland is another example that it is a shift in policy. (Severseike, 2021)”

Norsk deltakelse i slike operasjoner er et brudd med tidligere linje fra Norge i lignende saker. Vi som nasjon kan ikke bestemme hva andre nasjoners styrker skal gjøre i internasjonalt luftrom eller farvann. De amerikanske og britiske operasjonene er en del av en stadig signalering mellom stormakter. Denne «tit for tat» dynamikken er en stadig pågående prosess, og det er vanskelig å bryte en slik spiral. Amerikanerne reagerer på ubåter og etterretningsskip på østkysten av USA og utenfor Alaska og britene er provosert av russiske operasjoner utenfor Faslane, basen for deres strategiske ubåter. Russerne på sin side føler seg «omringet» etter NATOs ekspansjon østover (Ziegler, 2020). Dette er en dynamikk vi som småstat må forholde oss til, og som vi ikke kan forhindre. Vi har likevel et valg om å delta i disse operasjonene eller ikke. Hvis Norge endrer måten vi opererer i nord, er det en fordel hvis dette er gjennomtenkt og vurdert også mot muligheten for svekkelse av langsiktig tverrpolitisk enighet i sikkerhets- og forsvarspolitikken. Som vist i sitatet ble beslutningen om deltakelse i september 2020 tatt på aller høyeste politiske nivå. Det er uavhengig av beslutningsnivå en fare for at endringer i det politiske landskapet etter et valg kan føre til at slike begrensinger igjen kommer på plass. Dette kan være lite gunstig da Norges overordnede målsetting som nevnt er stabilitet og forutsigbarhet. Norge kan ende opp med å bidra til det motsatte hvis enigheten mellom sidene i politikken ikke klarer å enes om en kurs som er stabil over tid. Dette er et eksempel på at innenrikspolitikken påvirker balanseringen mellom avskrekking på den ene siden, og den vurderte faren for et sikkerhetsdilemma med negative konsekvenser på den andre.

Både Jakobsen og Severseike vektlegger at det ikke er slik at allierte krever norsk deltakelse på slike operasjoner. Norge har unik erfaring med operasjoner i nærheten av russiske fartøyer og fly generelt,

og i Barentshavet spesielt. Dette er erfaring Norge har opparbeidet gjennom årtier med operasjoner, under varierende grad av samarbeid og spenning med våre naboer. Dette gir bedre situasjonsforståelse og mulighet til å identifisere eventuelle endringer i russisk opptreden i området. Slike begrensninger kan altså i tillegg til å berolige Russland, også være en forutsetning for at Norge skal få gjennomført sine operasjoner. De samme operasjonene som kanskje er det viktigste bidraget Norge har i alliansen, nemlig innsamling av etterretninger om russiske strategiske kapasiteter med baser på Kola.

Endringer i hva vi sier ja til å være med på selv, og hva vi tillater fra norske baser og havner er en krevende prosess. De selvpålagte begrensningene har hatt sin styrke i at de har vært relativt stabile over tid. Det har kun vært mindre endringer ved skifter i regjeringer, og begge sider i politikken har vært fornøyde nok. Beroligelsen som Holst beskrev allerede på 60-tallet handler ikke bare om å berolige Russland, men like mye om å berolige befolkning og enkelte politiske miljøer om at vi er den «fredsnasjonen» vi liker å fremheve at vi er. I en periode som nå, hvor stormaktene bruker våre nærområder som arena for sin rivalisering, kommer dette tydeligere frem. En tverrpolitisk konsensus på disse begrensningene kan ikke bare berolige internt i Norge, men også være enklere for allierte å forholde seg til, da norske begrensninger er nedskrevet og ikke endres hvert fjerde år. Samtidig kan disse begrensningene redusere faren for at det oppstår en situasjon hvor sikkerhetsdilemmadynamikk får fritt spillerom i nordområdene. En av Norges viktigste ressurser i alliansen, nemlig etterretning om russiske våpentester og ubåter, er avhengig av handlefrihet til innsamling og problemfrie daglige operasjoner i Barentshavet. Dette oppnås best gjennom en viss distinksjon mellom Norske og allierte operasjoner i Barentshavet. Russland er faktisk virkelig bekymret for amerikanske operasjoner i nord, og massive kryssermissilangrep med konvensjonelle stridskoder har vært en av deres største bekymringer siden introduksjonen av Tomahawk-missilet på 80-tallet (Efjestad, 2021). Det er til Norges fordel at det er lett å skille mellom daglige operasjoner med norske enheter og amerikansk show of force i dette området. På den annen side er en troverdig avskrekking avhengig av en troverdig evne til operasjoner alene eller sammen med allierte. Russland har benyttet sine maktmidler i sine naboland i Georgia og Ukraina, de har gjennomført giftdrap og benyttet det digitale rom for påvirkning av valg. Det er derfor udiskutabelt at Norge har legitime grunner til å sikre troverdig avskrekking. Likevel kan interoperabilitet og evne til komplekse operasjoner med allierte kapasiteter oppnås andre steder enn utenfor Kola.

5.7 Utvikling av styrkene

I NDS brukes begrepet "Force Design" som et begrep som skiller seg fra Force Development for å beskrive et behov for å finne fundamentalt nye måter å løse morgendagens militære problemer. Jeg vil nå videre ta for meg utviklingen i Marinekorpset for å se på hvordan deres utvikling passer med beskrivelsen i NDS, hvilket grunnlag denne endringen bygger på og hvilken betydning den potensielt kan få for Norge. Samlet kan dette bidra til utvikling av handlingsalternativer for Norge. Marinekorpset er en viktig forsterkning for forsvaret av Norge, og har vært det siden opprettelsen av forhåndslagringsavtalen i 1981 (Utenriksdepartementet, 2006). Jeg vil benytte konseptene LOCE og EABO og de pågående og fremtidige endringene som innvarsles i Force Design 2030 (Berger, 2019, 2020c; Corbett, 2018; USMC, 2017). Flere har sett på disse konseptet, sågar i Norsk kontekst (Bruøygaard & Qviller, 2020; Lacey, 2020). Jeg vil drøfte de innvarslede endringer i oppgaver, materiell og behov for understøttelse i Norge. I tillegg ser jeg på hvordan deres konsepter forholder seg til eskalering gitt vår motstanders nukleære kapasitet og doktrine.

General Berger benytter i EABO og Force Design 2030 en måte å kommunisere på som underbygges av endringsteori. Det handler om å øke oppslutning og entusiasme rundt en endring gjennom felles forståelse av at krisen er stor nok til at umiddelbar handling er det som kreves. Han innleder faktisk med å sitere den ledende forskeren i verden på endringsledelse, John Kotter (Berger, 2020c, s. 1). I Kotters modell for endring er steg 1 « Increase Urgency» (Kotter, 2012). Han benytter de offisielle dokumentene, og andre artikler og intervjuer i perioden for å oppnå akkurat dette (Berger, 2019, 2020a, 2020b). Det som leses må derfor også forstås som en leders behov for å øke kriseforståelsen for å skape entusiasme rundt en endring som anses nødvendig.

Konsepter som LOCE og EABO er ideer for hvordan USMC kan bidra i fremtidig løsning av et definert problem. Det er en idé om hvordan materiell som ikke er utviklet enda, skal benyttes på måter som ikke er testet enda. Det er altså ikke en normativ beskrivelse, som kan benyttes til konkrete tilpasninger fra Norges side. Et slikt fremtidskonsept baserer seg også på betydelig materiellutvikling og anskaffelser. Det vil si at utviklingen er avhengig av politisk vilje i kongressen til å prioritere denne over andre ting i budsjettene. I den sammenheng har Marinekorpset allerede møtt motstand. Midler for utvikling og anskaffelse av missiler ble kuttet fra budsjettet for 2021 (Judson, 2020). Det ble kuttet 125 millioner \$ for anskaffelse av Tomahawk kryssermissiler og samlet 145 millioner \$ for utvikling av langtrekkende presisjonsild og landbaserte anti-skipsmissiler. Samtidig ble det lagt til 250 millioner \$ til anskaffelse av tunge transporthelikoptre. Dette er en kapasitet som sjefen for USMC, General Berger har anbefalt redusert i strukturen. Dette tyder på at politiske forhandlinger i kongressen er en forutsetning for retningen utviklingen av de amerikanske styrkene tar. Det som det kan stilles spørsmål

om er derimot hvilke motiver som ligger bak dette. Dette problemet som Dwight Eisenhower kalte det militære-industrielle komplekset, beskriver et nettverk av offentlige og private krefter som blander et profittmotiv inn i planlegging og implementering av sikkerhets- og forsvarspolitik (Ledbetter, 2011, s. 6). Det faktum at slike krefter finnes i de fleste land, trenger ikke å bety at dette er det som har fått utslag i dette spesifikke tilfellet. Det er bare verdt å bemerke at alle amerikanske utviklingskonsepter må vurderes mot muligheten for at finansiering og beslutninger vil bli omgjort på politisk nivå. Vurderingen av konseptets betydning for integrasjon og interoperabilitet med vår nærmeste allierte må gjøres, men det må vurderes hvilke deler av et slikt konsept som faktisk fører til konkrete endringer. Amerikanske konsepter må leses med forståelse for hvor i et dokumenthierarki det står. Er det en strategi, en godkjent doktrine, eller et konsept? Hvem er det skrevet av, hvorfor er det utgitt og i hvilken debatt er det ment som et innlegg? EABO er et konsept som er benyttet i krigspill over tid for å utvikle USMC videre. Det er ikke utgitt som doktrine, men det er tydelige likhetstrekk mellom konseptets innhold, og forsvarsgrenens utvikling beskrevet i Force Design 2030. Force Design 2030 er også fremtidsrettet og ikke alt er finansiert, eller kommer til å bli det. Det er likevel allerede konkrete eksempler på at utviklingen allerede er i gang. I Norge har vi sett at stridsvogner og bro-materiell er tatt ut av forhåndslagene i Trøndelag (Persen, 2020b).

5.7.1 Endret operasjonskonsept

Som tidligere nevnt er Norges posisjon mellom to makter med store militære ressurser, og en lang historie for mistanke om den motsatte parts intensjoner, en utfordring for en småstat. Dette forsterkes av den teknologiske utviklingen som er pågående, hvor missiler, ubemannede systemer og satellitter skaper fordeler for den som forsvarer et område med landbaserte systemer. Systemer på land er betydelig enklere å gjemme enn skip og fly med dagens sensorer. Dette kan gjøre de mindre sårbare (Corbett, 2018, s. 19; 2019). Økte rekkevidder og redusert sårbarhet mot mottiltak, gjør at den som kan benytte landterritoriet i tilknytning til et havområde, i stor grad kan nekte motstanderen å operere luft og overflatefartøyer i et slikt område (O'Rourke, 2020; Saylor, 2020). I EABO formuleres dette slik: *«In the ear of long-range precision weapons, the tactical maritime defense is the stronger form of battle and the greatest challenge to sea control need not come from the sea itself. (Corbett, 2018, s. 19)»* Konseptet bygger på at landbaserte missilsystemer, ISR-kapasiteter og USMC bidrag i ASW kystnært er avhengig av å være på plass i operasjonsområdet før motstanderen er i stand til å opprette sitt nektelsesområde. Samtidig er det russiske bastionforsvarskonseptet avhengig av sjøkontroll i de grunne farvannene i Barentshavet for forsvar av sin andreslagsevne. Dette har vært situasjonen siden deres missiler fra ubåt fikk interkontinental rekkevidde. Denne sjøkontrollen er vanskelig hvis aktørene på vestlig side kan nekte deres fly og overflatefartøyer denne muligheten fra land med missilsystemer

med stadig lengre rekkevidde. Kystartilleriet i Norge har vært en betydelig faktor i Forsvaret av Norge. Det ble under den kalde krigen utbygd for å hindre omgåelse av forsvaret av Lyngen-linjen, og sikre flanken mot ild fra sovjetiske skip (Børresen et al., 2004; Gjeseth, 2011; Tamnes, 1997). Med dagens flyttbare missilsystemer, sensorer og rekkevidden på disse, er fordelene for den som kan påvirke sjøområdene fra land blitt bare større. Samtidig er dagens rekkevidder på våpen slik at det også mulig for nabostater som Norge og Russland, å true disse kapasitetene som skal bidra med denne nektelsen med sine våpen fra eget landterritorium. Det gjør at store formasjoner med høy signatur vil ha vanskelig for å overleve i et slikt stridsmiljø. EABO og Force Design 2030 konkluderer med at avdelinger som er statiske eller for store er for sårbare i et stridsmiljø hvor to høyteknologiske parter møtes. Russisk missilteknologi er på enkelte områder verdensledende, og mottiltak er ikke effektive nok. Selv om det anbefales satset på luftvern, missilforsvar og elektronisk krigføringskapasiteter, er likevel konklusjonen at egne styrker må spres for å redusere risiko. Dette reduserer verdien på hvert enkelt mål slik at motstanderens kost/nytte vurderinger kan ende med at de avstår fra angrep. Samtidig reduseres skaden et angrep kan påføre materiell og personell.

Endringene i USMC fjerner noe av fleksibiliteten som har vært deres styrke. De reduserer evnen til å ta eller holde landområder gjennom fjerning av stridsvogner og rørtilleri samt endringer i organiseringen av infanteriavdelingene (Bruøygaard & Qviller, 2020). De reduserer også materiell som er egnet for opprørsbekjempelse eller humanitær bistand som tunge helikoptre og militærpolitivdelinger, men dette antas ikke å påvirke Norge (Cancian, 2020). For Norge er spissingen mot kystnære operasjoner og bidrag til sjønektelse og sjøkontroll tosidig. På den ene siden er disse kapasitetene som er godt tilpasset Norge. Det meste av vårt operasjonsteater går innenfor definisjonen for det amerikanerne kaller "Littorals". Evne til å nekte motstanderens sjøkontroll utenfor Norge vil også være viktig for vår evne til å operere på land. På den annen side vil de ikke lengre være like godt i stand til å bidra til å ta tilbake landområder fra en motstander. Dette kan påvirke hvordan Norge bør utvikle Hæren for å kompensere for deres endrede kapasitet. Det kan også bety et tettere samarbeid med andre avdelinger som kan være aktuelle å få støtte fra. Dette kan være beredskapsstyrker fra NATO som NRF. US Army kan også få en økt betydning i våre nærområder, da Arktis er et av deres uttalte satsningsområder (USArmy, 2021). Marinekorpsets prioritering av langtrekkende ild i alle domener, kan selvfølgelig bidra med effekter som gjør det betydelig verre for en motstander å besette øyer, flyplasser eller de landområdene de trenger for å etablere sine nektelsessystemer. Det kan altså redusere sannsynligheten for at å ta tilbake landområder skal bli nødvendig. Dette forutsetter at disse systemene er til stede før konflikten oppstår. Alternativt at Norge investerer i disse kapasitetene for

integrasjon med amerikanske styrker i lufta og på sjøen, som ikke er avhengig av tilstedeværelse i Norge.

General Berger, sjef USMC har også funnet seg et satsningsområde hvor Marinekorpset tidligere ikke har bidratt (Berger, 2020b). Fordelen vesten hadde i undervannsinfrastruktur for overvåkning og evne til anti-ubåt krigføring (ASW) har i etterkant av den kalde krigen forvitret (Hicks, Metrick, Samp & Weinberger, 2016, s. V). Dette er i bedring, blant annet gjennom anskaffelser av nye maritime patruljefly for oppgaven i Storbritannia og Norge. I EABO konseptet legges det frem ideer om hvordan fremskutte baser kan benyttes i ASW. De kan fungere som støttepunkter for overflatefartøyer eller ubåter, eller benytte nye kapasiteter for å hindre fiendens operasjonsfrihet i kystnære farvann (Corbett, 2018, s. 43). Dette inkluderer droner med kapasitet for lette torpedoer, dropp av sonarbøyer eller missiler med teknologi for å ta ut undervanssbåter. Slike fremskutte baser kan også understøtte mer tradisjonelle helikopterbaserte kapasiteter, eller sensorer fra land. Bergers poeng er at kampen mot ubåter hos en teknologisk nærmest likeverdig motstander er så vanskelig, at alle muligheter må utforskes for å bidra. Deres styrker opererer kystnært og kan utnytte enheter på land, som tradisjonelle overflatefartøyer eller fly ikke kan. På den annen side er ikke evne til ASW noe som kan utvikles raskt. Som Severseike sier er dette noe som krever kompetanse og erfaring som USMC ikke innehar i dag (Severseike, 2021). De har heller ikke materielle som skal til for å gjøre det. Slike anskaffelser vil i så fall måtte prioriteres mot andre kapasiteter for anti-ubåtkrigføring. Landbaserte systemer for ASW er jo også tradisjonelt noe amerikanerne har bidratt både økonomisk og teknologisk for etableringen av i Norge. Ved behov for dette i fremtidige situasjoner, eller teknologiske fremskritt er det ikke usannsynlig at et slikt godt bilateralt samarbeid vil fortsette. Det siste eksemplet er jo anskaffelsen av P-8 som allerede nevnt.

5.7.2 Beredskap og utvikling

Det er en pågående debatt i USA om størrelsen på de væpnede styrkene som utilstrekkelig mål for hva de er i stand til å oppnå. Generalene har innsett at ved flate budsjetter, vil de bli nødt til å bli mindre hvis de skal bli bedre. Berger argumenterer for dette i sitt forslag til ny struktur i USMC. For å unngå dette uttalte tidligere forsvarssjef Dunford at de ville måtte ha en økning på 3-5% årlig i forsvarsbudsjettet (Mehta, 2017). Dette er den samme problematikken som Sverre Diesen har argumentert rundt i Norge i 2 tiår. Moderne militære kapasiteter blir dyrere raskere enn andre ting, og opprettholdt dybde i en forsvarsstruktur krever betydelig økte budsjetter (Diesen, 2011). Dette anses ikke som sannsynlig gitt dagens utvikling i USA, og med den betydelige usikkerheten langtidsvirkningene av pandemien er for de kommende amerikanske budsjettene. Reduksjon i antall og finansiering må begge deler opp til kongressen før det kan gjennomføres. Cancian hevder dette kan

ende med en løsning hvor bare deler av strukturene moderniseres, mens andre deler beholdes, men til andre oppgaver enn stormaktsrivaliseringen som krever førsteklasses teknologiske løsninger (Cancian, 2021). Hvis hele strukturen skal moderniseres vil dette kreve en prioritering som vil betydelig redusere styrkenes evne i perioden omstillingen foregår.

Hvis fornyelse og Asia skal kunne prioriteres er det naturlig å anta at operasjoner i våre nærområder må prioriteres ned. Det synes ikke å være tilfelle. Styrkedeployeringer til Europa har økt siden annekteringen av Krim i 2014. Samtidig tar dette ressursene fra moderniseringen som er nødvendig for å møte utfordringer på lengre sikt (Cancian, 2021, s. 9). En reduksjon i tilstedeværelse i vårt nærområde kan derfor være positivt hvis ressursene heller brukes til å bygge faktisk kapasitet for fremtiden. Militær evne handler jo både om reaksjonstid og den faktiske evnen som leveres. Sjefene i USMC og US Air Force har sammen argumentert for at fokuset på tilgjengelige styrker til daglige operasjoner ikke kan gå utover tilpasningen til en ny virkelighet (Berger & Brown, 2021). USMC sine endringer fra faste rotasjonsstyrker til periodevis trening i Norge bør derfor ikke ses på som en svekkelse av deres engasjement, men faktisk kraftsamling rundt utvikling av styrkene. Selv om det kan føre til en følelse av abandonment i perioder, kan det ses som en metode for å oppnå militær evne, beredskap og utvikling med de ressursene de har tilgjengelig. Hvis dette ses i sammenheng med DFE, kan periodevis trening med moderniserte avdelinger og materiell være det Norge må forholde seg til fremover. Dette kan også være til det beste for alliansen militære evne. Problemet kan være at omfattende deployeringer av store styrker, faktisk skaper en oppfatning av redusert sikkerhet hos motstanderen.

5.7.3 Materiell og forhåndslagring

Hva vil så dette ha å si for forhåndslagrene i Norge? Opprinnelig var dette ment som en forsterkning til Norge. Det er gjort to større endringer siden den gangen. Endringen som ble gjort i 1995 utvidet området til den nordiske regionen, og oppdateringen av avtalen i 2005 muliggjorde bruk også i operasjoner andre steder i verden (Tamnes, 1997, s. 144; Utenriksdepartementet, 2006). Forhåndslagring som konsept virker å ha en meget solid plassering i Marinekorpsets utvikling. Det er avgjørende for rask reaksjon, det er viktig for avskrekking og materiellet kan benyttes i operasjoner der amerikanerne trenger det. Lagrene i Norge er også godt beskyttet i fjellhaller, noe som er viktig for å øke styrkenes overlevelse (Corbett, 2018, 2019). På den annen side er lagrene store, de er avhengige av store flyplasser for transport av styrkene og de ligger ikke der hvor det antatte innsatsområdet er. I konseptet er det såkalte Expeditionary Advance Bases beskrevet som et nettverk av mindre baser som samlet kan fungere som fremskutte støttepunkter for understøttelse av sjøkontrolloperasjoner. Marinekorpsets forhåndslagre i Norge er i større grad tilpasset den strukturen de endrer seg fra.

På den ene siden innvarsler endringene i Marinekorpsets materiell en betydelig modernisering av materiellet i forhåndslagrene. På den annen side er det lite trolig at kommende budsjetter er tilstrekkelig for modernisering av alt som moderniseres bør i det amerikanske forsvaret. Prioriteringen av Asia og stormaktsrivalisering tyder også på at Marinekorpset vil slite med å få prioritet på modernisering. Atomtriaden, ubåter, overflatefartøyer, hangarskip, missilforsvar og luftstyrkene er eksempler på kapasiteter som sluker ressurser i slike mengder at noe må prioriteres bort. Hvis det etter hvert kommer dit at deler av strukturen bli modernisert, fremstår det som om Asia er prioritert øverst på lengre sikt. Samtidig viser amerikanernes operasjoner i Europa de senere år, at Russland fortsatt har fokus i de daglige operasjonene. Endringer i forhåndslagrene avhenger altså både av prioritet på modernisering av USMC og prioritet til Europa. Det er derfor lite trolig at store endringer i materiellet i forhåndslagrene vil skje raskt. De mindre endringene som allerede har skjedd, er innsparing for videre investering i nye kapasiteter. Det er lite trolig at hulene i Trøndelag fylles med anti-skipsmissiler og Tomahawk med det første. Slike kapasiteter må først finansieres, og deretter prioriteres til våre lagre.

5.7.4 Logistikkbehov og vertslandsstøtte

Evne til mottak og logistikkstøtte er en del av den gjeldende forhåndslagringsavtalen mellom USA og Norge som betegnes Marine Corps Prepositioning Program – Norway (MCPN)(Utenriksdepartementet, 2006) Avtalen regulerer hvilke kapasiteter vi skal være i stand til å støtte med, spesielt i perioden frem til de selv er i stand til å opprette etterforsyningslinjer fra hjemlandet. EABO fokuserer på styrker som skal overleve og understøttes innenfor fiendens rekkevidder for sine effektorer. Det betyr at styrkene skal tåle angrep, bortfall av kommunikasjon og navigasjon, brudd i etterforsyningslinjer fra hjemlandet og uten tilgang til faste baser. Samlet er det en målsetning at styrkene skal ha et mindre samlet logistikkbehov, men samtidig må de planlegge med en lengre periode før forsyningslinjene fra USA er åpne. Dette kan bety større behov for forhåndslagring av forsyninger i Norge. Samtidig ønsker de å gjøre ting så standardisert som mulig, slik at lokale anskaffelser skal benyttes der det er mulig. Dette kan samlet fører til mindre totalt logistikkbehov, men de må i større grad enn tidligere få det fra oss i en lengre periode før de kan fremføre egne forsyninger. Det er også et behov for større spredning av materiell som er lagret, samtidig som beskyttelse av materiellet gjennom lagring i fjellhaller er foretrukket. Dette er allerede etablert i Norge, men allerede ved etableringen var det ønskelig fra både norsk og amerikansk side å ha disse lengre nord (Maaø, 2014). Trøndelag ble et kompromiss, og det kan forventes ønsker om alternativ lagring og logistikkbasen andre steder de kommende årene. På den annen side er missiltrusselen mot statiske mål av høy verdi noe som taler for fortsatt forhåndslagring i etablerte fjellhaller.

5.7.5 Eskaleringskontroll

En stor utfordring med amerikanske militære konsepter generelt og EABO spesielt er at det ikke tar høyde for kamp mot en nukleær fiende. Det er i stor grad en teoretisk øvelse for hvordan en konvensjonell kamp ville foregå uten å ta høyde for faren for vertikal eskalering. Handlinger på taktisk nivå kan få strategiske følger, spesielt i kamp mot en atommakt (Fleischaker & Sinnott, 2021). Problembeskrivelsen, materiellet og konseptene som velges stemmer godt med hva russerne kommuniserer gjennom sin atomstrategi (Etterretningstjenesten, 2021; Sakov, 2020). Det materiellet de ser som en trussel mot deres basekomplekser på Kola, er det samme som amerikanerne trenger for å gjennomføre sine operasjoner. Enkelte systemer, som langtrekkende ild for bruk mellom domener er også kapasiteter som Forsvarssjefen la frem i sitt militærfaglige råd (FMR) 2019. Alternativ A ble lagt frem som det vi trenger for selvstendig evne til operasjoner i et utfordrende stridsmiljø (Bruun-Hanssen, 2019). Det er tydelig at problemforståelsen er relativt lik. Russere, amerikanere og nordmenn er enige i hva som skal til for å ha en fordel ved en eventuell konfrontasjon i et kystnært operasjonsteater som Norge. Dette kan tyde på at vi gjennom å velge bort denne selvstendige evnen i alternativ A, er nødt til å se hvordan dette påvirker norsk evne til selvstendig eskaleringskontroll. Samtidig er dette et eksempel hvor et reelt sikkerhetsdilemma kan bidra til økt spenning. Økt evne for amerikanerne fører til redusert oppfattelse av sikkerhet på russisk side. Dette kan føre til mottiltak gjennom ytterligere materiellinvesteringer, nye planer eller fare for nukleær eskalering. På den annen side kan kommunikasjonen av de russiske forutsetningene for bruken av atomvåpen bare være en del av avskrekkingen av landene på vestlig side. Det kan sågar hevdes at dette er et forsøk fra russiske myndigheter til å tvinge norske myndigheter til å distansere seg mer fra amerikanske operasjoner i våre områder. Hvis dette er tilfelle, og de oppnår handling, er compellence et mer beskrivende teoretisk begrep enn avskrekking. Hvorvidt terskelen er reell eller ikke er ikke så viktig hvis de lykkes med å hindre at norske myndigheter tillater nye amerikanske kapasiteter på norsk jord. Norske myndigheter må altså veie risikoen ved å begrense vestlig evne til konvensjonelle operasjoner, mot risikoen for redusert sikkerhet gjennom uønsket eskalering, ulykker eller forverret samarbeidsklima med Russland. Dette er til sist en politisk beslutning, som må tas på et informert grunnlag.

Faren for vertikal eskalering i konvensjonell kamp med en atommakt er ikke en ny problemstilling. De amerikanske konseptene og planene baserer seg på at det er mulig å gjennomføre operasjoner mot en makt som Russland, uten en slik eskalering. Som Efstad nevner var det en lignende dynamikk på 80-tallet da den såkalte "Lehmann-doktrinen" med stor sannsynlighet ville ført til eskalering ved en konfrontasjon (Efstad, 2021). John Lehmann var secretary of The Navy fra 1981-1987. Han introduserte et strategisk konsept som innebar et amerikansk angrep fra Stillehavskysten og mot

Moskva ved Russisk aggresjon i Europa. Dette for å skape et dilemma hvor Sovjets ressurser ikke strakk til. I en slik desperat situasjon var faren for vertikal eskalering overhengende.

5.8 Norske alternativer

Jeg vil nå skissere noen alternative handlemåter for Norge gitt den situasjonen Norge nå står i. Det er flere forhold ved dagens utvikling som krever tilpasning for Norge. Usikkerheten rundt USAs evne til å engasjere seg i Europa gitt ressursknapphet og prioritet til Asia, gir Norge et behov for å analysere hvilke alternativer som kan supplere den transatlantiske støtten. Fordelen er at slike tiltak med naboer i Norden eller de store europeiske maktene er naturlige og supplerende selv om amerikanerne fortsatt er engasjerte. Risiko kan reduseres gjennom slike tiltak, men samtidig er det begrenset hvor involverte Norge kan bli gitt de begrensede ressursene vi har til rådighet. Planverk kan samkjøres i NATO med JFC Brunsum og Norfolk, internt i Norden og med JEF i England. Likevel er det de amerikanske kapasitetene som gir alliansen troverdig avskrekking mot en militærmakt som Russland.

Et alternativ er å fortsette balansen mellom avskrekking og beroligelse, integrasjon og avskjerming. For at dette skal fungere godt trengs det tverrpolitisk konsensus i Norge, og tilpasning av våre kapasiteter og doktriner. Amerikansk og russisk strategi fører til nye mønstre for seiling, flyvninger og øvelser som fungerer som signalering i interaksjonen mellom stormakter. I en tid for slike endringer er det naturlig at Norge må se på hvorvidt de tidligere formulerte selvpålagte begrensingene er relevante. Samtidig er det i slike perioder nedskrevne og formulerbare begrensinger med tverrpolitisk støtte kan være en fordel for en småstat som Norge. Det vil sikre forutsigbarhet for vestlige forventninger til Norsk understøttelse og deltakelse i operasjoner. Det vil samtidig være en fordel i kommunikasjonen med Russland, at Norge holder en viss distanse til USA. Så på den ene siden er det klokt av Norge å fortsette med en viss distanse, med beroligelse og avskjerming. På den annen side har Russland i de siste årene vist vilje og evne til å benytte militærmakt mot sine naboer for å nå sine målsetninger. I en situasjon hvor norske myndigheter blir satt under press, er amerikansk militærmakt noe som et land som Russland forstår. Omfattende militær evne som er øvd og troverdig kan bidra til at kost/nytte vurderingen blir annerledes. Det som er viktig å være klar over i denne sammenhengen er utfordringene amerikanerne ser med å komme seg frem til en fremskutt posisjon som Norge etter at en krise spisser seg til. Denne utfordringen av deres evne til maktprojeksjon kan brukes som et argument for at vi bør tillate større tilstedeværelse, forhåndslagring, eller tiltak ved baser som sørger for mer effektivt mottak. Amerikanerne selv argumenterer for at de såkalte "contact" forces må være til stede for å løse sine oppdrag. Uten disse kan ikke de forsterkende kapasitetene komme seg frem til kampområdet. Dette fører til behov for tilpasning til denne virkeligheten, selv om beroligelse og avskjerming vil være nødvendig. Norske styrker kan fungere som en innsidestyrke som ved hjelp av

amerikanske effektorer kan hindre og redusere russisk nektelse og muliggjøre styrkeprosjeksjon til Europa. Interoperabilitet og komplekse øvelser for test av hele systemet er derfor viktig for å få dette til. Effektorene kan komme fra undervannsbåter eller overflatefartøyer som allerede er aktive i våre farvann, eller fra fly. Dette er kapasiteter som vi allerede har sett i større grad i våre områder de senere år.

Et tillegg til en fortsettelse av balansepolitikken ville være å øke den norske militære egenevnen gjennom betydelig økning i budsjettene. Behovet for en selvstendig evne er beskrevet i FMR fra 2019, som for flere beskrevne kapasiteter overlapper med utviklingen USMC tar for å fungere som en innsidestyrke for å kontre motstanderes nektelsessystemer. Ved et slikt valg ville anti-skipmissiler, luftvern med kapasitet mot ballistiske missiler og langtrekkende ild mot bakkemål være nødvendige investeringer. Dette ville kontret noen av de utfordringene som norske begrensinger legger på amerikanerne, og som gjør at deres konsepter ikke nødvendigvis kan realiseres i Norge.

Fortsatt satsning på integrasjon i NATO-kommandostruktur, og spesielt mot amerikanskledede hovedkvarter er fortsatt viktig. Nyopprettelsen av JFC Norfolk med norske offiserer i viktige posisjoner er et viktig satsningsområde, og har blitt benyttet bevisst for å øke forståelsen for norske forhold (Bruun-Hanssen, 2021). Sjef JFS Norfolks har en dobbelrolle, og i tillegg til å være sjef for NATO hovedkvarteret er hen også sjef for US 2nd Fleet med sitt hovedkvarter på samme sted. Dette fungerer som en forsikring mot konsensus problemet i NATO. Sjef 2nd Fleet kan iverksette og flytte styrker uten samtykke fra alle de 30 NATO-landene. Han kan benytte amerikanske planer hvis NAC ikke utløser NATO-planverk. Dette er viktig for avskrekking, men også viktig for påvirkning og opplæring av amerikanske militære ledere med innvirkning på operasjonene i Norges nærområder. Det er bedre for Norge å påvirke innenfra gjennom dyktige offiserers tilstedeværelse og enn å bli påvirket utenfra.

Et tettere samarbeid med USCG kan bli et resultat av amerikanernes uttalte mangel på marinefartøyer til alle oppgavene de har. Dette bør undersøkes nærmere som en mulighet for Norge. Kanskje kan enklere kapasiteter med fokus på ressursdimensjonen og freedom of navigation (FON) også gi nye utfordringer for Norge. Norge har kystvaktfartøyer som har is-klassifisering som gjør det mulig å ta seg fram i områder med utfordrende isforhold. Kystvakten har også kompetanse og erfaring som er attraktivt for amerikanerne. Dette bør også være en del av vurderingen av videre selvpålagt begrensinger, da slikt samarbeid ikke bør ødelegge for bilaterale forbindelser med Russland, spesielt for søk og redning og ressurskontroll. Forskjellen for Russland er stor om fartøyet er norsk eller amerikansk. Dette kan fortsatt være tilfellet selv om kystvaktfartøyer er mindre signalerende og ikke så lett kan argumenteres for som en trussel mot den russiske statens eksistens.

Et annet alternativ for Norge er å oppgi den tradisjonelle balansen mellom beroligelse og avskrekking og integrere seg enda tettere med amerikanerne. Det kan for eksempel innebære å tillate amerikanske baser på norsk jord, integrasjon i integrert luft- og missilforsvar (IAMD), permanente styrker og ingen begrensninger i operasjoner og øving i Finnmark eller østover i lufta eller på sjøen fra norske baser. På den ene siden vil dette gi amerikanerne mulighet til å gjennomføre operasjoner slik deres analyser anbefaler. Det ville gitt en bedre mulighet til å redusere motstanderens nektelsessystemer, og muliggjort egen maktprosjeksjon. Med dagens missilteknologi er det trolig at dette ville innebære å ta ut effektorer på land på russisk territorium. Dette ville styrket den militære evnen. På den annen side er det lite trolig dette vil skje, og heller ikke sikkert det oppfyller de grunnleggende målsetningene i forsvars- og sikkerhetspolitikken. Dette vil ikke ha bred politisk eller folkelig støtte i Norge, og vil følgelig hvis det ble valgt som retning av en regjering, kunne blitt reversert av den neste. Som jeg allerede har påpekt vil denne løsningen i tillegg føre til at Norge ville miste en del av sin politiske handlefrihet i kriser. Eskaleringskontrollen ville vært på andre hender. Et motargument til dette er jo at eskaleringskontrollen uansett ikke vil være på norske hender ved offensive handlinger fra russisk side. Vi vil ikke ha stor påvirkning på hva amerikanske fly og fartøyer som er til stede i situasjonen vil gjøre, uavhengig om de opererer fra norsk jord, eller sammen med norske styrker. Det kan derimot hevdes at ved å legge den Russisk kommunikasjon rundt kriterier for bruken av atomvåpen til grunn, kunne også enkelte våpensystemer deployert til norsk jord utgjøre direkte trusler mot deres nukleære evne og følgelig bli mål for forkjøpsangrep.

6 Konklusjon

Denne studien har sett på hvordan amerikansk sikkerhetsstrategi materialiserer seg i operasjoner i norske nærrområder. Konklusjonen er at flere ulike momenter fra strategiene har fått effekt. Den uttalte målsetningen om å være operasjonelt uforutsigbar konkretiseres i konseptet DFE, og understøttes av endringer i seiling og flyvninger i Norges nærrområder. Dette er motstridende til Norges mål om stabilitet og forutsigbarhet. Inndeling i styrkene fra NDS som betegnes som Global Operating Model er relevant for Norge. Contact forces, som er til stede hvor motstanderen kan søke en hurtig avgjørelse, trenger kapasiteter som Norge per i dag ikke innehar. Eksempler er integrert luft- og missilforsvar, anti-skipsmissiler og langtrekkende våpen mot landmål. Dette er viktig for å forstå hva Norge er nødt til å være i stand til å gjøre ved en fortsettelse av de selvpålagte begrensningene, gitt at integrasjon med vår viktigste sikkerhetsgarantist skal vedvare. Hvis amerikanske styrker ikke kan etablere slike kapasiteter i Norge fører dette til behov for tiltak. Et alternativ er å investere i disse

kapasitetene selv, noe som Forsvarssjefen foreslo i sitt fagmilitære råd. Et annet er å sørge for interoperabilitet og samtrening tilstrekkelig for å utnytte de allierte effektorene som er tilgjengelig tidlig i en konflikt for å bøte på mangler i den norske strukturen. Dette alternativet er billigere, men kostnadene kommer som redusert handlefrihet og sikkerhet for tilgang til effektorer hvis de trengs.

Jeg har vist hvordan en svekkelse i embetsverket i Pentagon legger til rette for de operative kommandoenes autonomi i ledelse av operasjoner. I tillegg har bytte av militære ledere på øverste nivå i USA med betydning for Norge, ført til redusert forståelse for dynamikken i Nordområdene. Individene i lederrollene har betydning for hvordan en strategi materialiserer seg. Dette har ført til endringer i operasjonene, hvor også norske beslutningstakere har vært nødt til å ta stilling til hvordan Norge skal forholde seg. Mine intervjuer viser at norsk politiske ledelse på høyeste nivå har tatt valg som bryter med tidligere begrensninger for norsk deltakelse i operasjoner øst i Barentshavet. Det fremstår ikke som at dette var hverken gjennomtenkt, tverrpolitisk forankret eller presset frem av allierte. Norges etterretningsfartøyer og overvåkningsfly er en del av en normaltilstand i disse farvannene. Det gir muligheten til uforstyrret å bygge situasjonsforståelse som et av Norges bidrag i alliansen. Det er denne operasjonsfriheten som tidligere sjef FOH mener kan bli skadelidende ved endringer i norske begrensninger på deltakelse med allierte i disse områdene (Jakobsen, 2021).

Endringene fra kampen mot terror til rivalisering mellom stormakter fører til behov for utvikling av styrkene. Jeg har analysert utviklingen i maritime konsepter med hovedfokus på Marinekorpset. Begrepet Force Design nevnt i NDS er meget dekkende for utviklingen som skisseres. Deres konsepter benytter materiell som ikke er utviklet enda, til å gjennomføre operasjoner som er ukjente for Marinekorpset. Jeg har vist at hvis modernisering av materiell og operasjonskonsept blir gjennomført vil dette ha betydelig betydning for Norge. Likevel er det lite trolig at Marinekorpset vil få prioritet langt fremme i køen for midler til modernisering. Det er også trolig at nye og moderniserte kapasiteter blir prioritert til Asia først. Det fører til at det som er viktigst for Norge er hva de oppgir av ambisjon i sine nye konsepter. De har ikke lengre ambisjon om å være i stand til å ta eller holde lende over tid i større forband på land. Deres primærfokus er støtte til US Navy i det de kaller littorals. Dette har allerede fått effekt i Norge med uttak av stridsvogner og bromateriell fra forhåndslagrene i Trøndelag. Dette kan videre føre til et behov for Norge til å prioritere slike kapasiteter høyere. Alternativt må slike kapasiteter erstattes av beredskapsstyrker i NATO rammen eller med andre viktige allierte som Storbritannia gjennom JEF eller med de nordiske land. Norge må gjøre tiltak for å spre risiko, samtidig som vi opprettholder det gode og viktige samarbeidet med Marinekorpset.

Studien har vist at konseptene DFE og GOM samt utviklingen i operasjoner og kapasiteter kan være både en utfordring og en fordel for Norge. På den ene siden fører dette til uforutsigbarhet, reduksjon i fokus på Europa og de oppgir ambisjon om å ta tilbake landterritorium i Marinekorpset. På den annen side er disse tiltakene ment å frigjøre styrker og ressurser for utvikling for fremtidens utfordringer, og de utfordringene som betyr mest for deres sikkerhet. Gitt videre fokus på Russlands strategiske kapasiteter og økt konkurranse i Arktis, er Norge mindre utsatt for abandonment enn andre europeiske allierte. Økt fokus på utvikling for å opprettholde en konvensjonell overlegenhet til sine stormaktsutfordrere er også en fordel for Norge, selv om mindre tilstedeværelse i perioder av enkelte kan ses på som manglende engasjement.

Avslutningsvis har studien presentert noen handlingsalternativer for småstaten Norge. Jeg har vist at en oppgivelse av balansepolitikken med integrasjon i luft- og missilforsvarssystemer og amerikanske effektorer i Norge vil ses som en betydelig trussel av Russland. Det vil øke Norges evne til å ha et troverdig forsvar mot konvensjonelle trusler, men det kan også føre til et sikkerhetsdilemma som øker sannsynligheten for en vertikal eskalering ved en krise. Det er heller ikke sannsynlig med en tverrpolitisk enighet for dette, og det er derfor ikke et realistisk scenario.

Et mer troverdig alternativ er en fortsettelse av balansepolitikken med avskrekking/beroligelse og integrasjon/avskjerming. Begrensingene må tilpasses dagens situasjon. Enkelte av de opprinnelige begrunnelsene, som faren for at Finland skulle bli satt under press, er helt utdatert. En slik stadfestelse kan hindre at politisk- og militær ledelse ikke blir presset til raske beslutninger. Dette vil være en fordel også for allierte, og som et beroligende tiltak mot Russland. Slik åpenhet kan fungere som en motvekt mot amerikanernes uttalte ambisjon om å fremstå som operasjonelt uforutsigbare. En slik balansepolitikk fører til behov for Norge for å binde allierte til forsvar av Norge, selv om de ikke har fast stasjonerte styrker i Norge. Dette har Norge prøvd på lenge, og med JFCNF og opprettelsen av en norsk JLSG for dette hovedkvarteret, er måloppnåelse på dette i sikte.

6.1 Videre forskning

Analyse av hvordan stormaktenes valg påvirker Norge er et kontinuerlig behov. I perioder som nå hvor det i de senere år har skjedd endringer i hvordan Norge påvirkes, er det naturlig at dette blir mer synlig i det offentlige ordskiftet. Videre undersøkelser og analyse rundt dette vil med stor sannsynlighet havne innenfor mandatet for forsvarskommisjonen som ble varslet i siste langtidsplan. Kommisjonens sammensetning er ikke offentliggjort. Vurderingene som legges til grunn bør være forskningsbaserte, men valgene som skal tas er politiske. Det er i Stortinget makten til å prioritere samfunnets ressurser ligger. Det er også der ansvaret må bæres for den påløpte risikoen valgene eventuelt gir.

Forsvarskommisjonens arbeid bør føre til at beslutningsgrunnlaget er det beste, og at valgene som tas, står seg over tid.

Forkortelser

A2/AD – Anti Access / Area Denial

CSG – Carrier Strike Group

SSBN – Ballistiskmissilbærende ubåt med nukleær fremdrift

SSGN – Kryssermissilbærende ubåt med nukleær fremdrift

CDCM – Coastal Defense Cruise Missile

GBASM – Ground Based Anti-Ship Missile

MCM – Mine Countermeasures

ASW – Anti Submarine Warfare

ASuW – Anti Surface Warfare

LRPF – Long Range Precision Fires

GIUK gapet – Greenland-Iceland-UK

USMC – United States Marine Corps

NSS – National Security Strategy

NDS – National Defense Strategy

NMS – National Military Strategy

DMO – Distributed Maritime Operations

EABO – Expeditionary Advance Base Operations

LOCE – Littoral Operations in a Contested Environment

JAM-GC – Joint Concept for Access and Maneuver in the Global Commons

MDO – Multi Domain Operations

JFC NF – Joint Force Command Norfolk

JFC BS – Joint Force Command Brunssum

SACLANT – Supreme Allied Commander Atlantic

SACEUR – Supreme Allied Commander Europe

WMD – Weapons of Mass Destructions

IAMD – Integrated air and missile defense

GOM – Global Operating Model

DFE – Dynamic Force Employment

USCG – United States Coast Guard

Litteraturliste

- Abenheim, D. & Russell, J. (2019). *The Fortress and the Dagger: Russian Global Posture of Anti Access and Area Denial: Implications for the US Navy and American Sea Power in the 21st Century*. Monterey, California. Naval Postgraduate School.
- Agerlie, K. & Toftaker, J. (2018, 09.oktober). Hangarskip blir med i megaøvelse i Norge. Hentet fra <https://www.nrk.no/trondelag/hangarskip-blir-med-i-megaovelse-i-norge-1.14241029>
- Berger, D. H. (2019). Commandant's Planning Guidance-38th Commandant of the Marine Corps. I: Washington, DC: July.
- Berger, D. H. (2020a). The Case for Change - Meeting the principal challenge facing the Corps. *Marine Corps Gazette, June 2020*(Issue), s. 8-12. Hentet fra <https://mca-marines.org/wp-content/uploads/The-Case-for-Change.pdf>
- Berger, D. H. (2020b). Marines Will Help Fight Submarines. *Proceedings, 146/11*(Issue). Hentet fra <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2020/november/marines-will-help-fight-submarines>
- Berger, D. H. (2020c). *USMC Force Design Report 2023*. Marine Corp HQ Washington DC United States.
- Berger, D. H. & Brown, C. Q. J. (2021). REDEFINE READINESS OR LOSE. Hentet fra <https://warontherocks.com/2021/03/define-readiness-or-lose/>
- Berger, D. H., Gilday, M. M. & Schultz, K. L. (2020). *Advantage at Sea - Prevailing with Integrated All-Domain Naval Power*. Hentet fra <https://media.defense.gov/2020/Dec/16/2002553074/-1/-1/0/TRISERVICESTRATEGY.PDF>
- Boulègue, M. (2019). Russia's military posture in the arctic. *Chatham House, The Royal Institute for International Affairs*.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*.
- Bredesen, M. G. & Friis, K. (2020). Missiles, Vessels and Active Defence: What Potential Threat Do the Russian Armed Forces Represent? *The RUSI Journal*, 1-11.
- Bruun-Hanssen, H. (2019). *Et styrket forsvar FORSVARSSJEFENS FAGMILITÆRE RÅD 2019*. Hentet fra https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fagmilitaert-rad/FMR%202019%20fullversjon.pdf/_attachment/inline/526c0c89-19f5-4be0-a734-d846bafd52e8:14e16c306e4518a1857b6ac69e8e647c5e716bb0/FMR%202019%20fullversjon.pdf
- Bruun-Hanssen, H. (2021, 25.02.2021). Intervju masteroppgave FHS. I P. Gulling (Red.).
- Bruøygaard, T. & Qviller, J. (2020). Marinekorpsets endringer og konsekvenser for forsvaret av Norge. Hentet fra <https://www.prosjektutsyn.no/marinekorpsets-endringer-og-konsekvenser-for-forsvaret-av-norge/>
- Børresen, J., Gjeseth, G. & Tamnes, R. (2004). Norsk Forsvarshistorie. Bind 5: 1970-2000. I: Norwegian Defence History.
- Cancian, M. F. (2020). The Marine Corps' Radical Shift Toward China. *Center for Strategic and International Studies*.
- Cancian, M. F. (2021). *U.S. Military Forces in FY 2021: The Last Year of Growth?* CSIS.org: Center for Strategic and International Studies. Hentet fra <https://www.csis.org/analysis/us-military-forces-fy-2021-last-year-growth>

-
- Colby, E. (2019). Testimony Before the Senate Armed Services Committee Hearing on Implementation of the National Defense Strategy. *Washington*. www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/Colby_01-29-19.pdf. Hentet fra https://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/Colby_01-29-19.pdf
- Congress, U. (2011). *TITLE 10, UNITED STATES CODE ARMED FORCES* govinfo.gov: COMMITTEE ON ARMED SERVICES OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES. Hentet fra <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CPRT-112HPRT67344/pdf/CPRT-112HPRT67344.pdf>
- Conley, H. A. & Melino, M. (2020). *AMERICA'S ARCTIC MOMENT - Great Power Competition in the Arctic to 2050*. CSIS.org. Hentet fra https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/Conley_ArcticMoment_layout_WEB%20FINAL.pdf?EkVudAIPZnRPLwEdAIPO.GlpyEnNzINx
- Cooper, Z. (2020). Bad Idea: "Great Power Competition" Terminology. Hentet fra <https://defense360.csis.org/bad-idea-great-power-competition-terminology/>
- Corbett, A. (2018). *Expeditionary Advanced Base Operations (EABO) Handbook: Considerations for Force Development and Employment*. . Washington, DC. Hentet fra <https://mca-marines.org/wp-content/uploads/Expeditionary-Advanced-Base-Operations-EABO-handbook-1.1.pdf>
- Corbett, A. (2019). Stand-in Forces. *Marine Corps Gazette, February 2019*.
- Creswell, J. W. & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory into practice*, 39(3), 124-130.
- Cronk, T. M. (2020). Policy Chief Outlines Changes to U.S. Defense Postures in Germany, European Theater. Hentet fra <https://www.defense.gov/Explore/News/Article/Article/2370754/policy-chief-outlines-changes-to-us-defense-postures-in-germany-european-theater/>
- Cullen, P. & Stormoen, O. M. (2020). *US-Norway Bilateral Defense Agreements: a partnership that strengthens NATO* JSTOR.
- Dahler, E. A. (2020). *P-8 Poseidon: Fra NOTtil HOT. En dokumentstudie av prosessen som ledet til videreføring av maritime patruljefly* Forsvarets høyskole.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming* Universitetsforl.
- Dalløkken, P. E. (2021, 22.02.2021). Amerikansk bombefly har landet på Ørland. *Teknisk Ukeblad*. Hentet fra <https://www.tu.no/artikler/de-amerikanske-bombeflyene-naermer-seg-orland/507118>
- Dalsjö, R., Berglund, C. & Jonsson, M. (2019). Bursting the Bubble? Russian A2/AD in the Baltic Sea Region: Capabilities, Countermeasures, and Implications.
- Danilov, P. B. (2020). Forskar meiner Noregs deltaking i militærøving i Barentshavet var uheldig. Hentet fra <https://www.highnorthnews.com/nb/forskar-meiner-noregs-deltaking-i-militaeroving-i-barentshavet-var-uheldig>
- Detsch, J. & Gramer, R. (2020, 10.11.2020). More Top Pentagon Officials Out After Trump Sacks Esper. *Foreign Policy*(Issue). Hentet fra <https://foreignpolicy.com/2020/11/10/trump-esper-pentagon-defense-fired-resignations-after-elections-2020-white-house/>
- Diesen, S. (2011). *Fornylese eller forvitring?: Forsvaret mot 2020* Cappelen Damm.
- Diesen, S. (2020). Èn for noen, og noen for èn. *Norsk Militært Tidsskrift*, (4), 12.
- DoD. (2019). *Department of Defence Arctic Strategy*. Washington, DC. Hentet fra <https://media.defense.gov/2019/Jun/06/2002141657/-1/-1/2019-DOD-ARCTIC-STRATEGY.PDF>

-
- Eckstein, M. (2020). No Margin Left: Overworked Carrier Force Struggles to Maintain Deployments After Decades of Overuse. Hentet fra <https://news.usni.org/2020/11/12/no-margin-left-overworked-carrier-force-struggles-to-maintain-deployments-after-decades-of-overuse>
- Efjestad, S. (2021, 26.02.2021). Intervju masteroppgave FHS. I P. Gulling (Red.).
- Eriksen, I. (2020, 27.05.2021). Tvuget til å ta imot atomubåter ved kommunal havn i Tromsø. NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/atomubater-i-kommunal-havn-i-troms-1.15030928>
- Etterretningstjenesten. (2021). *Fokus 2021*. forsvaret.no. Hentet fra <https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus>
- Etzioni, A. (2016). Air sea battle: A case study in structural inattention and subterranean forces. *Armed Forces & Society*, 42(1), 169-191.
- Farrell, T. (2005). World culture and military power. *Security Studies*, 14(3), 448-488.
- Feickert, A. (2013). The unified command plan and combatant commands: Background and issues for congress. LIBRARY OF CONGRESS WASHINGTON DC CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE. Hentet fra <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA590332.pdf>
- Fleischaker, N. & Sinnott, S. (2021). THE MARINE CORPS UNDER THE NUCLEAR SHADOW: A GREAT-POWER PROBLEM. Hentet fra <https://warontherocks.com/2021/03/the-marine-corps-under-the-nuclear-shadow-a-great-power-problem/>
- Forsvarsdepartementet. (1979). *Stortingsmelding Nr. 94 (1978-79): Forsvarskommisjonens Utredning Og Hovedretningslinjer for Forsvarets Virksomhet i Tiden 1979-83*. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Saksside/?pid=1970-1981&mtid=34&vt=a&did=DIVL97547>
- Forsvarsdepartementet. (2020a). *Evne til forsvar – vilje til beredskap Langtidsplan for forsvarssektoren*. Oslo.
- Forsvarsdepartementet. (2020b). *Prop. 14 S (2020–2021) Evne til forsvar – vilje til beredskap Langtidsplan for forsvarssektoren*. Oslo. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-14-s-20202021/id2770783/>
- Forsvarsstaben. (2015). *Forsvarets doktrine for maritime operasjoner*. Oslo: Forsvarsstaben. Hentet fra <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmloi/bitstream/handle/11250/2407101/Forsvarets%20doktrine%20for%20maritime%20operasjoner%202015.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Foster, G. D. (2019). The National Defense Strategy Is No Strategy. It's closer to a call for a new Cold War. Hentet 15.04.2021 2021 fra <https://www.defenseone.com/ideas/2019/04/national-defense-strategy-no-strategy/156068/>
- Galtung, J. (1984). Transarmament: From offensive to defensive defense. *Journal of peace research*, 21(2), 127-139.
- Gholz, E., Friedman, B. & Gjoza, E. (2019). Defensive defense: A better way to protect US allies in Asia. *The Washington Quarterly*, 42(4), 171-189.
- Giles, K. & Boulegue, M. (2019). Russia's A2/AD Capabilities: Real and Imagined. *Parameters*, 49(1/2), 21-36.
- Gjeseth, G. (2011). *Landforsvarets krigsplaner under den kalde krigen* Fagbokforl.
- Glaser, C. L. (1997). The security dilemma revisited. *World politics*, 171-201.
- Gorshkov, S. G. (1977). The sea power of the State.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (bd. 1) Fagbokforlaget Bergen.

-
- Haraldstad, M. (2014). Embetsverkets rolle i utformingen av norsk sikkerhetspolitikk: Nærområdeinitiativet. *Internasjonal Politikk*, (04), 431-451.
- Harmel, R. (1967). Text of the Report of the Committee of Three on Non-Military Cooperation in NATO. *The Future Tasks of the Alliance. The Harmel Report. Brussels: NATO*, 13-14.
- Heier, T. (2019). *Et farligere Norge?* Fagbokforlaget.
- Herz, J. H. (1950). Idealist internationalism and the security dilemma. *World Politics: A Quarterly Journal of International Relations*, 157-180.
- Hicks, K. H., Metrick, A., Samp, L. S. & Weinberger, K. (2016). *Undersea Warfare in Northern Europe* Rowman & Littlefield.
- Hilde, P. S. (2019). Forsvar vår dyd, men kom oss ikke for nær. Norge og det militære samarbeidet i NATO. *Internasjonal Politikk*, 77(1), 60-70.
- Holst, J. J. (1966). Norsk utenrikspolitikk i strategisk perspektiv. *Internasjonal Politikk*, 5.
- Hutchens, M. E., Dries, W. D., Perdew, J. C., Bryant, V. D. & Moores, K. E. (2017). Joint concept for access and maneuver in the global commons: A new joint operational concept. *Joint forces quarterly*, 84(1), 134.
- Huth, P. & Russett, B. (1988). Deterrence failure and crisis escalation. *International Studies Quarterly*, 32(1), 29-45.
- Huth, P. K. (1988). Extended deterrence and the outbreak of war. *The American Political Science Review*, 423-443.
- Jakobsen, R. (2021, 12.02.2021). Intervju masteroppgave FHS. I P. Gulling (Red.).
- JCOS. (2018). *JP 3-0 Joint Operations*. Washington: Joint Chiefs of Staff. Hentet fra https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_0ch1.pdf?ver=2018-11-27-160457-910
- Jervis, R. (1978). Cooperation under the security dilemma. *World Politics: A Quarterly Journal of International Relations*, 167-214.
- Jervis, R. (1983). Perception and misperception: the spiral of international insecurity. *The Theory and Practice of International Relations*, 202.
- Johannessen, A., Tuft, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (bd. 4) Abstrakt Oslo.
- Johnsen, A. B. (2020). FOH-sjefen: Ønsker ikke allierte krigsskip og fly i Barentshavet. VG. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/Jok9O7/foh-sjefen-oensker-ikke-allierte-krigsskip-og-fly-i-barentshavet>
- Judson, J. (2020, 23.12.2020). Lawmakers slash funding for Marine Corps' long-range fires development. Hentet 08.februar 2021 fra <https://www.defensenews.com/congress/2020/12/23/lawmakers-slash-funding-for-marine-corps-long-range-fires-development/>
- Kotter, J. P. (2012). *Leading change* Harvard business press.
- Lacey, J. (2020). The 'Dumbest Concept Ever' Might Just Win Wars. *War on the Rocks*.
- Ledbetter, J. (2011). *Unwarranted influence: Dwight D. Eisenhower and the military industrial complex* Yale University Press.
- Locher, J. R. (2004). *Victory on the Potomac: The Goldwater-Nichols Act Unifies the Pentagon* (bd. 79) Texas A&M University Press.
- Mattis, J. (2018). *Summary of the 2018 national defense strategy of the United States of America*. Department of Defense Washington United States.
- Mazarr, M. J. (2018). *Understanding Deterrence* RAND.
- Mearsheimer, J. J. & Walt, S. M. (2016). The case for offshore balancing. *Foreign Affairs*, 95(4), 22.

-
- Mehta, A. (2017). DoD needs 3-5 percent annual growth through 2023, top officials say. Hentet fra <https://www.defensenews.com/pentagon/2017/06/13/dod-needs-3-5-percent-annual-growth-through-2023-top-officials-say/>
- Mix, D. E. (2020). *Estonia, Latvia, and Lithuania: Background and U.S.-Baltic Relations*. Congressional Research Service. Hentet fra <https://fas.org/sgp/crs/row/R46139.pdf>
- Morgan, P. M. (2012). The state of deterrence in international politics today. *Contemporary Security Policy*, 33(1), 85-107.
- Murdock, C. A., Flournoy, M. A., Williams, C. A. & Campbell, K. M. (2004). Beyond Goldwater-Nichols: defense reform for a new strategic era. *Center for Strategic and International Studies (CSIS), Washington, DC*.
- Murdock, C. A. & Weitz, R. W. (2005). *Beyond Goldwater-Nichols: New proposals for defense reform*. CENTER FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES WASHINGTON DC.
- Maaø, O. J. (2014). *Vitenskap for politikk?: Systemgruppen ved Forsvarets forskningsinstitutt og norsk forsvarspolitik fra 1950 til 1980* Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Det humanistiske fakultet
- NATO. (2021). FORWARD OPERATING BASES / LOCATIONS. Hentet 23.03 2021 fra <https://awacs.nato.int/organisation/forward-operating-bases--location>
- Navy, D. o. t. (2021). *TENTATIV MANUAL FOR EXPEDITIONARY ADVANCE BASE OPERATIONS*. Quantico. Hentet fra <https://news.usni.org/2021/04/15/marines-begin-experimentation-to-refine-manual-for-expeditionary-advanced-base-operations>
- Nilsen, T. (2020, 20.10.2020). U.S. warship returns to Barents Sea. *thebarentsobserver*. Hentet fra <https://thebarentsobserver.com/en/security/2020/10/us-warship-returns-barents-sea>
- NWDC. (2017). CNO VISITS NAVY WARFARE DEVELOPMENT COMMAND. Hentet fra <https://www.nwdc.usff.navy.mil/Press-Room/News-Stories/Article/2406186/cno-visits-navy-warfare-development-command/>
- O'Rourke, R. (2020). *Renewed Great Power Competition: Implications for Defense - Issues for Congress*. Congressional Research Service. Hentet fra <https://fas.org/sgp/crs/natsec/R43838.pdf>
- Obama, B. (2015). *National security strategy* White House.
- Owen, D. (2021). TIME FOR A FULLY INTEGRATED DUAL-FLEET FORCE MODEL. Hentet fra <https://warontherocks.com/2021/03/time-for-a-fully-integrated-dual-fleet-force-model/>
- Persen, K. (2020a, 26.08.2020). Et av USAs hemmeligste våpen dukket opp utenfor Tromsø. *TV2*. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/11606089/>
- Persen, K. (2020b). US Marines skal fjerne stridsvogner fra fjellhallene i Trøndelag. *TV2*. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/11586750/>
- Persen, K. (2020c). USAs marine til TV 2: Derfor er amerikanske krigsskip i Barentshavet. *TV2*. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/11425390/>
- Posen, B. R. (2020). Europe Can Defend Itself. *Survival*, 62(6), 7-34.
- Posen, B. R. (2021). In Reply: To Repeat, Europe Can Defend Itself. *Survival*, 63(1), 41-49.
- Sakov, N. (2020). Russia Clarifies its Nuclear Deterrence Policy. *Vienna: Vienna Center for Disarmament and Non-Proliferation*.
- Sayler, K. M. (2020). *Hypersonic Weapons: Background and Issues for Congress*. Washington, DC.
- Schelling, T. C. (2020). *Arms and influence* Yale University Press.
- Selvaag, D. C. (2020). Et spørsmål om makt.«Net Assessment»—et redskap for å styrke strategisk analyse og forsvarsplanlegging.

-
- Sestak, J. (2020). The US Navy's Loss of Command of the Seas to China and How to Regain It. *Texas National Security Review*, 4(1). Hentet fra <https://tnsr.org/2020/11/the-u-s-navys-loss-of-command-of-the-seas-and-how-to-regain-it/>
- Severseike, E. (2021, 24.02.2021). Intervju masteroppgave FHS. I P. Gulling (Red.).
- Snider, D. M. & Nagl, J. A. (1995). *The national security strategy: documenting strategic vision* JSTOR.
- Snyder, G. (1959). *Deterrence by denial and punishment* (bd. 1) Woodrow Wilson school of Public and International Affairs, Center of
- Snyder, G. (1984). The security dilemma in alliance politics. *World politics*, 36(4), 461-495.
- Snyder, G. (2015). *Deterrence and defense* Princeton University Press.
- Staff, J. C. o. (2019). *Joint Doctrine Note 1-19* (JDN 1-19): *Competition Continuum*. Washington, DC.
- Staff, T. J. (2018). *Description of the National Military Strategy*. Hentet fra <https://www.jcs.mil/Media/News/News-Display/Article/1903669/description-of-the-2018-national-military-strategy-released/>
- Strand, A. (2016, 29.10.2016). Basepolitikken forsvant. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/basepolitikken-forsvant-1.797998>
- Sæveraas, T. E. & Henriksen, K. (2007). Et militært universalmiddel. *Amerikansk «Maneuver Warfare» og norsk doktrineutvikling. I: Oslo Files on Defence and Security–1/2007. Oslo: Institutt for forsvarsstudier*. Hentet fra <http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/99569/1/OF0107.pdf>.
- Tamnes, R. (1986). *Integration and screening: the two faces of Norwegian Alliance policy, 1945-1986* National Defence College Norway, Research Centre for Defense History.
- Tamnes, R. (1997). *Oljealder 1965-1995* (bd. 6) Universitetsforlaget.
- Tamnes, R. (2015). Et lite land i stormaktspolitikken. *Internasjonal Politikk*, 72(03), 384-393.
- Tamnes, R. & Eriksen, K. E. (1999). Norge og NATO under den kalde krigen. *NATO 50 år. Norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år*, 7-38.
- TRADOC, U. A. (2018). *The US Army in Multi-Domain Operations*.
- Tunsgj, Ø. (2020). The Great Hype: False Visions of Conflict and Opportunity in the Arctic. *Survival*, 62(5), 139-156.
- USArmy. (2021). *REGAINING ARCTIC DOMINANCE*. Hentet fra <https://api.army.mil/e2/c/downloads/2021/03/15/9944046e/regaining-arctic-dominance-us-army-in-the-arctic-19-january-2021-unclassified.pdf>
- USCongress. (1986). *Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986*.
- USMC. (2017). *Littoral Operations in a Contested Environment*. Virginia: Department of The Navy, United States of America. Hentet fra <https://www.hqmc.marines.mil/Portals/160/LOCE%20full%20size%20edition.pdf?ver=2018-06-20-095003-177>
- Utenriksdepartementet. (2006). *St.prp. nr. 77 Om samtykke til inngåelse av en rammeavtale av 8. juni 2005 mellom Norge og Amerikas Forente Stater om forhåndslagring og forsterkning av Norge*. Regjeringen.no. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/23fb7c4d32f34382b3687662b834155f/no/pdfs/stp200520060077000dddpdfs.pdf>
- Vego, M. (1992). *Soviet naval tactics* Naval Institute Press.
- Vego, M. (2015). On littoral warfare. *Naval War College Review*, 68(2), 30-68.
- Ven Bruusgaard, K. (2016). Russian strategic deterrence. *Survival*, 58(4), 7-26.
- Ven Bruusgaard, K. (2021). Russian nuclear strategy and conventional inferiority. *Journal of Strategic Studies*, 44(1), 3-35.

-
- Williams, I. (2020). *Adapting to the Hypersonic Era* (Project on Nuclear Issues). CSIS. Hentet fra http://defense360.csis.org/wp-content/uploads/2020/11/Williams_Hypersonic-Era_Final.pdf
- Winstead, P. J. (2018). *Implementation of Unmanned Surface Vehicles in the Distributed Maritime Operations Concept*. Naval Postgraduate School Monterey United States.
- Ziegler, C. (2014). Russian–American relations: From tsarism to putin. *International Politics*, 51(6), 671-692.
- Ziegler, C. (2020). A Crisis of Diverging Perspectives: U.S-Russian Relations and the Security Dilemma. *Texas National Security Review*, 4, 35. Hentet fra <https://tnsr.org/2020/11/a-crisis-of-diverging-perspectives-u-s-russian-relations-and-the-security-dilemma/>

Vedlegg A, Informasjon om informanter

Svein Efjestad er sikkerhetspolitisk direktør i Forsvarsdepartementet. Han har arbeidet i departementet siden 1981, og har en mastergrad i statsvitenskap fra Universitetet i Oslo. Han har arbeidet med sikkerhetspolitikk hele perioden og var fra 1995 til 2013 direktør i sikkerhetspolitisk avdeling FD-II. Han arbeidet fra 1986 til 1990 ved Norges delegasjon til NATO.

Haakon Bruun-Hanssen er admiral og tidligere Forsvarssjef fra perioden 2013-2020. Han er ubåt-offiser med sjefstjeneste fra både Kobben- og ULA-klasse. Han har utdanning fra Sjøkrigsskolen, Nederlands stabsskole og Forsvarets Høyskole. Han har innehatt flere ledende posisjoner som Generalinspektør i Sjøforsvaret og sjef ved Forsvarets Operative Hovedkvarter.

Eric Severseike er Captain (N) og USAs forsvarsattache til Norge. En posisjon han har innehatt siden sommeren 2020. Han er ubåt-karriereoffiser i US Navy med tjenestebakgrunn fra både Los Angeles klasse SSN og Ohio-klasse SSBN. Han var i perioden 2011-2014 sjef på Los Angeles klasse angrepsubåten USN San Fransisco.

Rune Jakobsen er Generaløytnant og tidligere sjef FOH, en stilling han hadde fra 2016-2021. Han har utdanning fra Krigsskolen, Forsvarets Stabsskole, Führungsakademie der Bundeswehr og NATO Defense College i Roma. Han har hatt flere ledende stillinger i Forsvaret inkludert sjef Krigsskolen, Stabssjef i Hæren, sjef Operasjonsstaben ved FOH og de siste fem årene av sin karriere var han sjef ved FOH.

Vedlegg B, Godkjenningsskriv NSD

10.5.2021

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Nye amerikanske doktriner og konsepter. Hva betyr dette for Norge?

Referansenummer

863178

Registrert

08.01.2021 av Petter Gulling - pgulling@mil.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Forsvarets Høgskole / Forsvarets stabsskole

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Håkon Lunde Saxi, haakon.saxi@fhs.mil.no, tlf: 99278704

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Petter Gulling, pgulling@fhs.mil.no, tlf: 91359930

Prosjektperiode

04.01.2021 - 25.06.2021

Status

25.01.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

25.01.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 25.01.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 25.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Tore Andre Kjetland Fjeldsbø

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Nye amerikanske militære konsepter og doktriner og deres betydning for Norge»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å analysere nye amerikanske konsepter og doktriner, med hovedfokus på USMC, og hva dette betyr for Norge. I dette skrevet gis informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse på intervju vil innebære for deg.

Formål

Dette intervjuet er del av en masteroppgave ved Forsvarets Høgskole. Masteroppgavens målsetning er å bidra til økt kunnskap og forståelse for hvordan endringene i amerikansk sikkerhetsstrategi og underliggende strategi, konsepter og doktriner vil påvirke Norge.

Problemstillingene som søkes besvart er:

«Hvordan påvirker amerikansk sikkerhetsstrategi deres operasjoner i våre nærområder?
Hvilke valg vil Norge bli stilt overfor i tiden som kommer?»

Oppgaven skal leveres medio mai 2021. Oppgaven gjøres tilgjengelig på Forsvarets Høgskoles hjemmeside etter sensur. I arbeidet med oppgaven behandles kun ugraderte kilder, og oppgaven i seg selv vil også holdes på dette graderingsnivå.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg vil i denne studien intervju personer med kompetanse fra ulike sider av problemstillingen. Dette omfatter offiserer som har innehatt viktige stillinger både i Norge og USA, samt representanter fra embetsverket i Forsvarsdepartementet. Kontaktinformasjon er innhentet gjennom tilgang til Forsvarets systemer og gjennom kontakter opparbeidet gjennom egen tjeneste og utdanning i Forsvaret

Hva innebærer det for deg å delta?

Resultatene fra intervjuet vil i utgangspunktet ikke bli anonymisert, med mindre du ønsker dette. Med din tillatelse vil det bli benyttet lydopptaker under intervjuet, og det vil bli transkribert. Dette vil gjennomføres ved hjelp av programmet OneNote, som vil lagre disse dataene direkte på Forsvarets skytjeneste gjennom FO365. Jeg er den eneste med tilgang til denne filen, som i tillegg til å ligge på Forsvarets nettverk, er passordbeskyttet og tilgjengelig bare fra min konto. Alle lyddata vil bli slettet etter at oppgaven er levert.

Intervjuet er planlagt å vare ca 60 minutter. Du kan når som helst avbryte underveis hvis du ønsker dette. Hvis pandemien hindrer fysisk gjennomføring av intervju, vil det bli benyttet videokonferanse eller telefon.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun undertegnede som

har tilgang til opplysningene. Opptakene av intervjuene vil være ~~passordbeskyttet~~ og lagret på Forsvarets Høyskoles systemer.

Det vil være en kort presentasjon av deg i den avsluttende oppgaven. Dette vil være en kort beskrivelse av bakgrunn og relevans for problemstillingen. Du vil få muligheten til sitatsjekk for publisering hvis dette er ønskelig.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opptak og referat fra intervjuene vil bli slettet i etterkant av publisering og sensur. Dette er forventet i løpet av juni 2021.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Forsvarets Høyskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Forsvarets Høyskole ved Håkon Lunde Saxi på 992 78 704 eller e-post haakon.saxi@mil.no eller Petter Gulling på 91 35 99 30 eller pgulling@mil.no
- Vårt personvernombud: Kristian M. Danielsen krdanielsen@mil.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost personverntjenester@nsd.no eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig/Veileder
Håkon Lunde Saxi

Student
Petter Gulling

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Nye amerikanske konsepter og doktriner og deres betydning for Norge*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta på intervju.
- at mitt navn brukes i presentasjon av intervjuobjekter i oppgaven, og ved eventuelle sitater.
- jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg D, intervjuguide

Introduksjon

Dette intervjuet er del av arbeidet med en masteroppgave ved Forsvarets Høgskole/Stabsskolen. Med din godkjenning vil det bli tatt lydopptak under intervjuet. Lydopptak og notater fra intervjuet vil bli lagret på en passordbeskyttet fil på Forsvarets nettverk. Lydfilene og notater vil bli slettet etter at sensuren av oppgavene er ferdig. Intervjuet er i utgangspunktet ikke anonymt, med mindre du ønsker at det skal være det.

Du kan trekke deg når som helst under eller etter intervjuet dersom du skulle ønske det. Du vil også få mulighet til å lese oppgaven før den leveres hvis du ønsker dette, slik at du kan kvalitetssikre eventuelle sitater.

Utfylling av samtykke-erklæring.

Påminnelse om at intervjuet og informasjonen må ligge på ugradert nivå. Mine kilder er ugradert, og det ønsker jeg at oppgaven skal være også.

Min bakgrunn

Generell informasjon om forskningsprosjektet, problemstilling, forskningsspørsmål og intervjuet

Innledende spørsmål

Navn, nåværende stilling.

Bakgrunn og utdanning

Arbeider du med denne tematikken i dag?

Norge og Russland

Hvordan vil du beskrive dagens forhold til Russland?

Hvordan har dette forholdet endret seg de senere år. (Fra 2014)

Hvordan påvirker Russisk styrking av basestruktur og styrker i Arktis Norge?

Russland kommuniserer at de har en utelukkende defensiv orientering på sine styrker i Arktis. Hva mener du om dette?

Hva mener du vi kan gjøre for å bedre forholdet til Russland?

Hvordan kan endringer i USAs materiell, styrker eller aktivitet i Norge påvirke vårt forhold til Russland?

Endringer i amerikansk sikkerhetsstrategi

I NSS fra 2017 legges det stor vekt på stormakts rivaliseringens tilbakekomst. Russland og Kina nevnes spesifikt som de viktigste motstanderne i denne «konkurransen».

Hvordan oppfatter du fokuset på stormaktsrivalisering påvirker USAs engasjement i Europa?

Hvordan oppfatter du det påvirker USAs engasjement og samarbeid med Norge?

Hvordan vil utviklingen i amerikansk økonomi og behov for å prioritere mellom forsvarsgrenene og mellom Europa og Asia påvirke Norge?

USA har allerede vist økt interesse for Arktis. (Ny strategi, strategiske flyvninger, seiling osv) Hvorfor skal Norge fortsette som NATO i nord, når utfordringene i Arktis fra amerikansk side anses som en del av utfordringene med SLOC i Nord-Atlanteren?

Amerikanske doktriner

Endringer i amerikanske konsepter, doktriner og struktur får konsekvenser for Norge. Stridsvogner ut av forhåndslagrene, seiling og flyvninger i endret mønster, og Sjef USMCs forespørsel om mobile enheter i nord for anti-ubåt og MCM operasjoner.

I hvilken grad anser du det er samsvar mellom den amerikanske trussel beskrivelsen og de faktiske forhold her i Norge?

Hva mener du vil være den største utfordringen for Norsk sikkerhet i de kommende år?

Hvordan påvirker deres utvikling vårt samarbeid med USA?

Hvilke utfordringer ser du for deg i årene som kommer? Hvilke dilemmaer vil norske beslutningstakere bli stilt overfor i de kommende år?

Doktrinene foreslår endringer i materiell i Marinekorpset. HIMARS, CDCM, MCM, ASW. Hvordan bør Norge forholde seg til slike forespørsler om forhåndslagring?

Hvilke positive effekter oppnår vi gjennom tettere integrasjon og samvirke med USA i våre nærområder?

Hvilke negative effekter kan vi potensielt få av dette?

Hvilke andre alternativer har Norge?

Økt egenevne

Andre allierte. Europeiske/Nordiske

Basepolitikken og andre selvpålagte begrensninger

Norge har hatt en basepolitikk som har vært grunnlaget som alliert samarbeid siden vi gikk inn i det vestlige samarbeidet etter 2VK. Vi har i tillegg hatt begrensninger på lagring av atomvåpen i fredstid, seiling og flyvninger østover fra norske havner og flyplasser

Er disse begrensningene viktige i dag og hvorfor?

I amerikanske doktriner fokuseres det på evnen til å redusere fiendtlig nektelse gjennom «stand-in» eller inside forces. Disse må være til stede for å redusere fiendtlig nektelse for at allierte skal være i stand til å komme til operasjonsområdet med de tunge kapasitetene som trengs. Dette kan være kontroll på undervannsbåter, jamming av fiendens nettverk, nøytralisering av sensorer og effektorer. Hva hvis USA anser oss ute av stand til å løse disse oppgavene?

Kan vi være villige til å la USA øke sitt nærvær i Norge?

Gitt en vanskelig budsjettsituasjon fremover, vil vi ta oss råd til en tilstrekkelig egenevne for forsvar av Norge?

Basepolitikken er allerede «oppmyket» sett i forhold til det opprinnelige innholdet. COB, Invictus, NALMEB, MCPP-N og rotasjonsstyrken på Setermoen og Værnes er eksempler på dette.

Basepolitikken bestemmes selvfølgelig av de som har politisk makt, men er det en fare for at endringer i verden vil tvinge fram endringer helt til det ikke er mer igjen?

Hvordan ser dere på Norsk støtte til alliert flyvning og seiling i nordlige områder?

Hvordan vil de tradisjonelle begrensningene øst for 24/28 graden utfordres fremover.

Gir disse begrensningene mening i dagens situasjon? Er sikkerhetsdilemmaet reelt?

Hvordan bør vi forholde oss til General Berger, Sjef USMCs henvendelse om mulige mobile baser i Norge?

Politisk handlefrihet og HNS

I hvilken grad vil JLSG for JFC Norfolk, som nevnt i LTP påvirke vår politiske handlefrihet i støtten til amerikanske operasjoner i våre nærområder?

Hvordan mener du Norge lever opp til sine forpliktelser for vertslandsstøtte for allierte i Norge?

Har vi tilstrekkelig evne til mottak av allierte styrker?

Bør NATO få en større rolle i Arktis?

Bør NATO utvikle en strategi for Arktis og hva bør den inneholde?

Bør NATO opprette et eget hovedkvarter for Arktis?

Hvis nei, hvilket allerede etablerte hovedkvarter bør ha ansvaret for operasjoner i Arktis?

Både Russland og Canada argumenterer for at deres respektive sjøruter er nasjonale farvann. Hvilke fordeler er det med å holde NATO utenfor Arktiske spørsmål, og holde dialogen mellom nasjonene for eksempel i Arktisk råd?